

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Miljöprövningsdelegationen

Beslut

1(40)

2019-08-29

551-2678-18

Anl.nr: 0428-20-048

M4 Gruppen AB
Kraftlinjegatan 14
721 36 Västerås

Kungörelsedelgivning

Ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet på fastigheten Låtra 3:3, Vingåkers kommun

2 bilagor

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län avslår, med stöd av 9 kap. miljöbalken, M4 gruppen AB:s, med organisationsnummer 556787-8318, ansökan om såväl täkt av berg som täkt av grus på fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun, Södermanlands län.

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen beslutar att kungörelse om detta beslut ska införas inom 10 dagar från datum för beslutet i Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidningen Katrineholm-kuriren, (se bilaga 2). Kungörelsedelgivningen sker enligt reglerna i 47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

I takt med att användningen av naturgrus minskar i regionen för att uppnå det nationellt antagna miljömålet Grundvatten av god kvalitet krävs att motsvarande mängd som tidigare kunnat levereras från grustäkter nu istället kan levereras från bergtäkter. Med det befintliga tillståndet för Fagermon inskränks de möjligheterna på grund av begränsningar i årligt uttagbara mängder och den korta tillståndstid som är kvar på gällande tillstånd. Berggrunden har hög kvalitet och lämpar sig till betong och väg- och anläggningsändamål. Naturgruset har bra förutsättningar för att kunna användas vid tillverkning av speciella betongprodukter som väggelement, sandlådesand (fallsand) och jordtillverkning. På så vis är naturgruset i Fagermon unikt för regionen. Finkrossad betongballast från bergtäkter är en bristvara i regionen och efterfrågan av ballast till betong förväntas bli större. Syftet med denna ansökan är att trygga regionens råvaruförsörjning av dessa material.

Bolaget söker tillstånd till utökad och fortsatt verksamhet inom fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun.

POSTADRESS 751 86 UPPSALA GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

2019-08-29

551-2678-18

Tidigare tillståndsbeslut

Bergtäkten i Fagermon öppnades på 90-talet för att på sikt kunna ersätta Fagermons grustäkt och även regionens övriga grustäkter när de ska avslutas. Fagermons grustäkt är belägen i direkt närhet till Fagermon bergtäkt. Närområdet Fagermon har en lång tradition av täktverksamhet, där naturgrus har brutits sedan 1950-talet.

För den befintliga verksamheten i Fagermon bergtäkt gäller ett tillstånd enligt miljöbalken från den 18 november 2004 (dnr 541-6964-2002) som omfattar fastigheten Låtra 3:1, numera Låtra 3:3. Tillståndet gäller till och med den 31 december 2017 och medger ett uttag av totalt 199 000 ton berg. Det årliga uttaget begränsas till 24 500 ton berg.

För den befintliga verksamheten i Fagermon grustäkt fanns tidigare ett tillstånd enligt miljöbalken från den 15 december 2005 (dnr 541-5245-2004) som omfattade fastigheten Låtra 3:1, numera Låtra 3:3. Tillståndet gällde till och med den 31 december 2015 och medgav uttag av totalt 500 000 ton grus. Det årliga uttaget begränsades till 50 000 ton.

I ett delbeslut fattat den 12 december 2015 meddelade miljöprövningsdelegationen ett, till omfattning och tid, begränsat tillstånd till grustäkt. Tillståndet medger uttag av totalt 70 000 ton grus, med ett årligt uttag på 35 000 ton och gäller till och med den 31 december 2017. Då verksamheten i bergtäkten respektive grustäkten hänger tätt ihop valde miljöprövningsdelegationen att synkronisera tillståndstiden för grustäkten med den redan gällande tillståndstiden för bergtäkten. Bolaget har angivit att de önskar sampröva de båda täkterna.

Samråd

Samråd har hållits med Länsstyrelsen i Södermanlands län och Vingåkers kommun den 12 februari 2014.

Samråd med närboende och allmänhet skedde i april 2014. Skriftligt samråd för ansökan har hållits under perioden 3 april till 16 maj med berörda fastighetsägare, närboende, organisationer, föreningar samt myndigheter. Utöver de privatpersoner som informerades fick även Trafikverket, Naturskyddsföreningen, Sveriges Geologiska Undersökning och Öljarrens Fiskevårdsområdesförening del av samrådsunderlaget.

Ärendet kungjordes i Katrineholms-kuriren den 14 april 2014.

Ett samråd i form av öppet hus hölls den 28 april 2014.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till Miljöprövningsdelegationen den 7 oktober 2014. Efter kompletteringar kungjordes ansökan i ortstidningen Katrineholms-kuriren och har remitterats till Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Vingåkers kommun, Sveriges Geologiska Undersökning, Trafikverket samt Västra

2019-08-29

551-2678-18

Sörmlands Räddningstjänst. Yttranden har kommit in från Lena Nordin, Lena och Kjell Nordin, Margareta (Maggie) Helin, Arne Westberg, Agneta Winkler, Rolf Pettersson, Ing-Britt Pettersson, Per Sundberg, Stefan Törnvall, Kjell, Västra Sörmlands Räddningstjänst, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Vingåkers kommun, Sveriges Geologiska Undersökning SGU och Trafikverket. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten avstår från att yttra sig. Bolaget och övriga parter i ärendet som yttrat sig har fått tillfälle att bemöta yttrandena. Då bolaget i bemötande anförde delvis nya uppgifter genomfördes ytterligare en kommunicering av detta.

Miljöprövningsdelegationen meddelade avslag på ansökan om grus- och bergtäkt inom fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun den 23 november 2017. Beslutet överklagades till Mark- och miljödomstolen och i dom den 11 april 2018 återförvisades ärendet till Miljöprövningsdelegationen för förnyad handläggning. Bolaget inkom med kompletteringar i två omgångar (efter förelägganden från Miljöprövningsdelegationen), båda efter att anstånd begärts och beviljats. Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kungjordes den 4 april 2019 i Katrineholms-kuriren. Remiss sändes till Vingåkers kommun, Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU), Trafikverket, Västra Sörmlands Räddningstjänst, Lena och Kjell Nordin, Margareta Helin, Arne Westberg, Agneta Winkler, Rolf Pettersson, Ing-Britt Pettersson, Per Sundberg med familj samt Stefan och Eva Törnvall. Yttranden kom in från Margareta Helin (som även bifogat tidigare inlämnad skrivelse underskriven av flera fastighetsägare runt täkterna), Lena och Kjell Nordin, Kevin och Robin Rignell, Ylva Sundberg (film på dumper), Trafikverket, Agneta Winkler, Länsstyrelsen i Södermanlands län, SGU samt Samhällsbyggnadsnämnden vid Vingåkers kommun. Bolaget har givits möjlighet att bemöta yttrandena och inkom med kommuniceringsyttrande den 23 augusti 2019.

Ansökan med yrkanden, åtaganden och förslag till villkor

Yrkanden

Bolaget yrkar att miljöprövningsdelegationen lämnar bolaget tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken för utökad och fortsatt verksamhet inom fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun, innefattande:

- i. uttag och förädling av totalt 1,1 miljoner ton berg, varav högst 50 000 ton berg per år, med möjlighet att under enstaka år öka det årliga uttaget till högst 75 000 ton berg inom det bryt- och verksamhetsområde som framgår av ritning M103A i bilaga 1A i ansökan,
- ii. uttag och förädling för leverans av totalt 395 000 ton naturgrus, varav högst 35 000 ton grus per år, med möjlighet att under enstaka år öka det årliga uttaget till högst 50 000 ton naturgrus inom det bryt- och verksamhetsområde som framgår av ritning M103B i bilaga 1A i ansökan,

2019-08-29

551-2678-18

iii. införsel och förädling för leverans av totalt 2 000 ton anläggningsjord per år inom område som framgår av ritning 103B i bilaga 1A i ansökan.

Allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor. M4 gruppen yrkar slutligen att miljöprövningsdelegationen:

iv. fastställer att tillståndet för bergtäkten ska gälla i 20 år från den tidpunkt som bolaget skriftligen underrättar tillsynsmyndigheten om att man avser ta det nya tillståndet i anspråk,

v. fastställer att tillståndet för grustäkten ska gälla i 10 år från den tidpunkt som bolaget skriftligen underrättar tillsynsmyndigheten om att man avser ta det nya tillståndet i anspråk,

vi. bestämmer igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § 2 st miljöbalken till tre år från lagakraftvunnet tillstånd,

vii. fastställer de villkor som föreslås i avsnitt 02,

viii. meddelar verkställighetsförordnande, dvs. förklarar att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft samt i det fall Miljöprövningsdelegationen inte bifaller ansökan om tillstånd för bergtäkten men bifaller ansökan om tillstånd för grustäkten, eller att ett tillstånd överklagas, yrkar bolaget att verkställighetsförordnande meddelas separat för grustäkten så att tillståndet kan tas i anspråk och verksamheten där kan bedrivas enligt det nya tillståndet.

ix godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga B i ansökan.

Åtaganden

I grustäkten i Fagermon finns i år (2015) häckande backsvalor i den norra delen av täkten. Vid denna vägg kommer ingen brytning av naturgrus att ske förrän till hösten då bona är övergivna för i år. Framtida häckning i täkten kommer att hanteras på samma sätt och är inget som direkt stör täktverksamheten.

För att förhindra damning sker bevattning av vägar, upplag och krossanläggning. Transportvägen mellan täkterna dammbekämpas med spridarbil.

I komplettering till ansökan har Bolaget angivit att de beslutat att upphöra med den saltinblandade produkten i grustäkten i Fagermon.

Bolaget åtar sig att gå vidare med arkeologiska utredningar för att ta bort fornminnena som påträffats om ett nytt utvidgat och gemensamt tillstånd bifalls och innan täktverksamheten i den aktuella delen av bergtäkten inleds.

Skyddsåtgärder för att minska miljöpåverkan från vibrationer och luftstötståg redovisas i inlämnad MKB. Av dessa är skyddsåtgärder som kommer att vidtas följande.

- Information till närboende
- Sprängning utförs enligt väl anpassad sprängplan
- Regelbunden mätning av vibrationer och luftstötståg, enligt kontrollprogram

Transporter som kan relateras till täktverksamheten sker i huvudsak i form av personfordonstrafik till och från täkten under begränsad period av året. Bolaget förbinder sig att under dessa perioder hålla vägen i sådant skick att damningen kan minimeras genom regelbundet vägunderhåll samt dammbekämpning om behov föreligger.

Förslag till villkor

1. Om det inte framgår av nedan angivna villkor, ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i målet.
2. Uttag av berg och grus får ske lägst till de nivåer som är angivna på exploateringskarta M103A och B i bilaga 1A.
3. Gränser för verksamhetsområden och brytområden ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden.
4. Befintlig träd- och buskvegetation kring täkterna ska i lämplig utsträckning lämnas orörd under brytningstiden.
5. Arbete, inklusive transporter till och från verksamhetsområdena, får endast ske helgfria vardagar (mån-fre) mellan kl. 7.00-18.00 med uppehåll i verksamheten under tiden 15 juni till 15 augusti. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge ändrade arbetstider än som ovan redovisats.
6. Buller från täktverksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalenta ljudnivåer utomhus vid bostadshus än:
 - 50 dBA dagtid (helgfri måndag- fredag 7-18),
 - 45 dBA kvällstid (18-22) samt dagtid lör-, sön- och helgdagar (7-18),
 - 40 dBA nattetid (22-7)

Den momentana ljudnivån nattetid (kl. 22-7) får, under hela tillståndstiden, inte överstiga 55 dBA.

Kontroll av buller ska ske en gång per år under de första tre åren, och därefter om verksamheten väsentligt förändras som kan medföra ändrade bullernivåer, vid klagomål eller påtalan från tillsynsmyndigheten om att mätning ska ske. Kontroll ska ske genom frifältsmätning eller genom närfältsmätningar samt beräkning i mätpunkter som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

2019-08-29

551-2678-18

7. Vid sprängning får markvibrationer intet överstiga 4 mm/s vid närliggande huvudbostäders sockel uttryckt som högsta svängningshastighet i vertikalled.

Kontroll av markvibrationer ska ske en gång per år under de första tre åren och därefter om verksamheten väsentligt ändras som kan medföra ändrade vibrationsnivåer, vid klagomål eller påtalan från tillsynsmyndigheten om att mätning ska ske. Mätning ska följa svensk standard, för närvarande SS 460 4866 och ska ske i mätpunkter som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

8. Luftstöt vågor till följd av sprängning får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa mätt som frifältsvärde.

Kontroll av luftstöt vågor ska ske en gång per år under de första tre åren och därefter om verksamheten väsentligt ändras som kan medföra ändrade luftstöt vågor, vid klagomål eller påtalan från tillsynsmyndigheten om att mätning ska ske. Mätning ska ske i minst en mätpunkt som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

9. Sprängning får endast ske helgfria vardagar kl. 7.00-18.00. Bolaget ska vid sprängning vidta åtgärder så att stenkastning inte förekommer utanför avspärrat område.
10. Diffus damning från verksamhetsområdet ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning eller med hjälp av annat dammbekämpningsmedel som godkänts av tillsynsmyndigheten.
11. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive flytande farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela mängden.
12. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.
13. Fornlämningen som påträffats vid den arkeologiska utredningen i bergtälten ska utredas vidare och tas bort innan täktverksamhet får bedrivas i det aktuella området.
14. Efterbehandling ska ske i samråd med markägaren och tillsynsmyndigheten och följa efterbehandlingsplanerna M104A och B, bilaga 1A, såvida inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Efterbehandling ska om möjligt ske efterhand som täktverksamheten fortskrider. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden.
15. Ett kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att detta beslut fått laga kraft.

Ändring av förslag till villkor 5

Utpumpning av vatten för att länshålla täkten får ske mån-sön kl. 0.00-24.00.

Motivering: Bolaget anser det fördelaktigt att vid behov kunna pumpa vatten dygnet runt för att få lägre och jämnare flöde jämfört med fler pumpar dagtid, men med högre hastighet med hänsyn till recipienten.

Ändring av förslag till villkor 8

Luftstötstångar till följd av sprängning får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa mätt som frifältsvärde.

Kontroll av luftstötstång ska ske en gång per år under de första tre (3) åren och därefter om verksamheten väsentligen ändras som kan medföra ändrade luftstötstångar, vid klagomål eller påtalan från tillsynsmyndigheten om att mätning ska ske. Mätning ska ske i minst en mätpunkt som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

Ändring av förslag till villkor 10 avseende damning

Diffus damning från verksamhetsområdet *och transportvägen* ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning eller med hjälp av annat dammbekämpningsmedel som godkänts av tillsynsmyndigheten.

Ändring av förslag till villkor 15 för kontrollprogram

Ett kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

Bolagets beskrivning av verksamheten

Allmänt

Sedan år 2010 har m4 bedrivit verksamhet i grustakten och bergtäkten i Fagermon, även kallad Låtra i Vingåkers kommun, då täktverksamheten togs över från Sörmlast AB när m4 bildades. Ballastprodukterna som produceras är av god kvalitet och täkterna är viktiga i bolagets långsiktiga strategi och står för en betydande del av regionens försörjning av ballastmaterial till bl. a. betongändamål. Produkterna används, förutom för betongtillverkning, även bl.a. för byggnation och underhåll av vägar och järnvägar, industrier och halkbekämpning.

Tillståndet för grustakten i Låtra gäller till och med den 31 december 2015. Tillståndet medger uttag av totalt 500 000 ton grus, varav 50 000 ton per år. Inom området för grustakten pågår även tillverkning av anläggningsjord. I genomsnitt produceras ca 2000 ton anläggningsjord per år vilket innebär mindre än 30 dagar per kalenderår.

2019-08-29

551-2678-18

Eftersom nuvarande tillstånd håller på att löpa ut och m4 planerar fortsatt verksamhet i täkterna måste nytt tillstånd sökas. På grund av att verksamheten i täkterna hänger ihop och att täkterna drivs som en samlad täkt söks ett gemensamt tillstånd. Samordningsvinsterna är stora. Täkterna ligger nära varandra och endast en skogsbilväg som går genom ett skogs- och jordbruksområde förbinder dem. Slutprodukten som i huvudsak framställs, ballast till betong, är idag en blandning av grus och krossat berg. I grustäkten sker verksamheten kontinuerligt över året beroende på efterfrågan medan verksamheten i bergtäkten bedrivs i kampanjer. De senaste åren har verksamheten uppgått till en kampanj per år. Tiden mellan kampanjerna ligger verksamheten nere i bergtäkten. Om ett nytt gemensamt tillstånd beviljas planeras verksamheten i bergtäkten till två kampanjer per år. En kampanj motsvarar ca fem veckor.

För grustäkten omfattar ansökan ett lägre årligt uttag än i nuvarande tillstånd. Ansökan omfattar större bryt- och verksamhetsområde jämfört med tidigare. Utvidgningen av grustäkten innebär att lägsta nivån i tækten inte ska behöva sänkas till under grundvattenytan. Verksamhetsområdet i grustäkten upptar i ansökan en yta om totalt 16,2 ha och det nya brytområdet en yta om 9,5 ha.

Utökningen av grustäkten har i första hand gjorts mot norr och nordväst samt österut i begränsad omfattning. Detta för att de grusfraktioner och grussammansättningar som krävs för betongtillverkning och speciella naturgrusprodukter håller på att ta slut inom det nu gällande brytområdet.

Inom området för grustäkten finns en yta där krossning/sortering av naturgrus och efterkrossning av ballastmaterial från bergtäkten kan ske. Det finns en yta för tillverkning av anläggningsjord. Inom grustäkten sker även säsongvis inblandning av salt i halkbekämpningsprodukter. I komplettering till ansökan har Bolaget angivit att de beslutat att upphöra med den saltinblandade produkten i grustäkten i Fagermon. Hantering av salt och saltinblandning i grustäkten utgår därmed helt ur föreliggande prövning. Den lägsta täktbottennivån är vid + 56 m.

Den totala utvinningsbara mängden naturgrus uppgår till 395 000 ton. Den totala utvinningsbara kvantiteten berg uppgår till 1,1 miljon ton. Fagermon grustäkt ligger i en ås av isälvsediment som överlagrar berget. Åsen är klassad som grusförekomst (< 50 % sand). Föreliggande ansökan omfattar en tillståndstid för grustäkten på 10 år.

Berggrunden utgörs av prekambrisk gnejs-graniter. Bergtäkten ligger i mitten av ett 1-3 km brett VNV-riktat band av svekokarelsk granit. Bergtäktens gränser har utvidgats jämfört med tidigare i alla riktningar i olika omfattning. Den största utvidgningen har dock gjorts mot nordväst, i riktning från närliggande bostäder. Mot nordost, ost, sydost och söder har verksamhetsområdesgränsen endast flyttats ut för att möjlighet ska finnas att vidta skyddsåtgärder mot bostäder i samma riktning. Mot nordost har brytområdesgränsen flyttats ut till den befintliga verksamhetsområdesgränsen. Mot öst, sydost och söder har brytområdesgränsen

2019-08-29

551-2678-18

flyttats ut för att slänterna ska kunna efterbehandlas på ett bättre sätt. Någon mer brytning i dessa riktningar i horisontalled är inte planerat. I verksamhetsområdet ingår befintliga och planerade vägar, upplagsplaner, hanteringsytor mm. Lägsta täktbottennivå ligger i dagsläget på + 58 och i ansökan om nytt tillstånd planeras brytning att ske ner till + 45. Föreliggande ansökan omfattar en tillståndstid för bergtäkten på 20 år.

Rådande planförhållanden

Verksamhetsområdet omfattas inte av någon detaljplan. För området gäller en översiktsplan från 2010. I planen anges inte täkterna, däremot kommenteras att naturgrus ska användas endast i de fall bergkross inte kan ersätta naturgruset och att bergtäkter ska anläggas på strategiska platser som medför så lite transporter och störningar som möjligt.

Riksintressen, Natura 2000 och andra skyddade områden

Den planerade verksamheten berör inget område som är utpekad som riksintresse enligt miljöbalken. Verksamheten berör heller inte något naturreservat eller Natura 2000-område. I området för grustäkten och bergtäkten finns inga andra kartlagda naturmiljöintressen än Katrineholmsåsen – Fagermon-Torp. Området är beläget norr om och utanför den föreslagna utvidgade verksamhetsområdesgränsen för grustäkten.

Resultatet av en arkeologisk utredning visar att en tidigare okänd stenåldersboplats daterad ca 7000-6000 f.kr. är belägen nordost om bergtäkten. Dessutom påträffades tre övriga kulturhistoriska lämningar bestående av ett äldre gränsmärke och två sentida hägnader. För att täktverksamheten ska kunna bedrivas enligt planerna måste boplatsen tas bort.

Täktverksamhet

Inför grusbrytning sker, vid behov, friläggning från vegetation och avbaning av översta jordlagret. Därefter bryts gruset med lastmaskin och flyttas till kross- och sorteringsanläggningen där de olika produkterna framställs. Avbanade jordmassor används vid efterbehandling.

Inom brytområde för bergtäkten kommer borrhning, sprängning, skuthantering och förkrossning att ske. Det utvidgade området mot nordväst bryts ner till lägsta nivå innan brytning sker i det nuvarande brytområdet för täkten. I samband med att brytningen sker mot nordväst anläggs den nerfartsramp som framgår av exploateringsplanen och bullervallen mot nordost. Samtidigt stängs den östra infarten till bergtäkten för att förhindra insyn söderifrån och för att minska bullerspridningen i samma riktning. Avsteg från brytordning och riktning kan komma att ske beroende på t.ex. geologiska förhållanden.

Det förkrossade materialet från bergtäkten transporteras till grustäkten för efterkrossning och sortering. Beroende på vilken produkt som ska framställas blandas gruset och det krossade berget. Krossanläggningen i grustäkten är stationär

2019-08-29

551-2678-18

och placerad i mitten av grustakten. Krossanläggningen dammbekämpas vid behov med hjälp av bevattningsutrustning som finns monterad på krossanläggningen. För dammbekämpning på vägar används även vid behov Dustex. Krossanläggningen drivs och kommer att drivas med diesel.

Naturgruset som bryts i takten har följande kornstorleksfördelning och användning.

0-8 mm	Betong	30%
	Ledningsgrav	4 %
	Halkbekämpning	1 %
0-4 mm	Jordförbättring	27 %
	Ledningsgrav	2 %
0-2 mm	Fallsand	3 %
0-0,25 mm	Leklådesand	1,5 %
4-8, 8-12, 12-16 mm	Betong	14 %
8-12 mm	Gårdsgrus	2 %
2-5, 4-8 mm	Halkbekämpning	3 %
12-25, 16-32 mm	Dränering/husgrunder	9,5 %

Cirka 10-12 % av naturgruset kommer att krossas. Bolaget anger att det saknas ersättningsmaterial för naturgrus för ca 75 % av de producerade produkterna.

I komplettering har sökanden angivit följande.

Mängd som kan tas ut med lägsta nivå 3 respektive 4 m från grundvattenytan

Brytbara mängder naturgrus inom sökt täktområde uppskattas till ca 1 miljoner ton respektive 0,9 miljoner ton vid en lägsta täktbottennivå på 3 respektive 4 meter ovan grundvattenytan. Uppskattningen baseras på medelgrundvattenytans 10-årsnivå, ca +56 m, en genomsnittlig omgivande marknivå, ca +70 m, marktäckning samt redan utbruten yta. Det bör påpekas att bolaget ansöker om uttag av totalt 395 000 ton naturgrus varav högst 35 000 ton grus per år, med möjlighet att under enstaka år öka det årliga uttaget till högst 50 000 ton.

Redogörelse för naturgrusmaterialet, användningsområden, ersättningsmaterial samt behov

Kornstorleksfördelningen i de olika inventerade områdena redovisas i intervallerna 0-0,25 mm, 0-0,125 mm, 0,25-2,0 mm, 2,0-8,0 mm, 2-200 mm och 8,0-200 mm beroende på plats och fraktionstyp. Erfarenhetsmässigt fördelar sig fraktionen 2-8 mm enligt följande.

- 2-4 mm 30 %
- 4-8 mm 70 %

Enligt inventeringen samt uppskattning av fraktionstyper i övriga områden fördelar sig kornstorleken inom sökt brytområde enligt följande.

- 0-2 mm 70 %

- 2-8 mm 20 %
- 8 mm och större 10 %

Detaljerad redogörelse för uttaget naturgrus

Användningsområde	Fraktion	Andel av total uttagen mängd	
Betong	0-8 mm	30 %	Totalt 81,5 %
	4-8 mm 8-12 mm 12-16 mm	totalt 14 %	
	Jordförbättring	0-4 mm	
Fallsand	0-2 mm	3 %	
Lek/baksand	0-0,25 mm	1,5 %	
Ledningsgravar	0-4 mm	2 %	
	0-8 mm	4 %	
Övrigt			
Halkbekämpning	0-8mm 2-5 mm 4-8 mm	totalt 4 %	
Gårdsgrus	8-12 mm	2 %	
Täckdikning	4-8 mm	3 %	
Dränering	12-25	9,5 %	
	16-32		

Figur 1: Fördelning uttaget naturgrus

Betong

Möjligheten att ersätta naturgrus med krossat berg beror ännu på vilken typ av betong som tillverkas och vad slutprodukten ska användas till. 44 % av den totala mängden ballastmaterial som levereras från tåkten går till Finja Prefab AB i Katrineholm och tillverkning av betongelement till husfasader. Det är för närvarande inte tekniskt möjligt att övergå till större andel krossat berg i tillverkningen eftersom slutprodukten då inte klarar ställda krav. Med större andel krossat berg blir väggelementen strävare och väggytans ytbeständighet inte godtagbar. En tillsats av högre andel krossat berg i betongen skulle kräva tillsattsmedel som göra betongen smidigare. Sådana tillsattsmedel har hittills inte funnits på marknaden. Erfarenheten visar även att betong till ändamål där ytorna ska handbearbetas kräver större andel cement där andelen krossat material ökar jämfört med vid användning av naturgrus. Finja Prefab ABs behov av naturgrus redovisas i bilagda till kompletteringen.

Jordförbättnin

Naturgruset som används för tillverkning av anläggningsjord motsvarar 27 % av den totala mängden ballastmaterial. Materialet levereras till Econova AB. Vid en beställning av anläggningsjord, där krav ställs på att tillverkningen ska ske enligt AMA Anläggning 13, kan bolaget inte byta ut sand mot något ersättningsmaterial. Enligt bestämmelserna i AMA Anläggning 13 får inte krossprodukter (stenmjöl) användas vid tillverkning av anläggningsjord och någon ersättning av naturgruset

2019-08-29

551-2678-18

vid tillverkning av anläggningsjord är därmed inte möjlig om produkterna ska klara gällande byggnormer. Econova ABs behov av naturgrus redovisas i bilaga till kompletteringen.

Lek/fallsand

Naturgruset som används till lek/fallsand motsvarar 4,5 % av den totala mängden ballastmaterial. Sanden används bl.a. under gungställningar och ska ha en stötdämpande effekt. Sanden används även som så kallad baksand, dvs. den ska vid lek kunna formas. Krav på säkerhet och stötdämpande underlag för lekredskap finns i europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag SS-EN 1176 och SS-EN 1177. Bolaget vill peka på att den klassändring av leksand/baksand och fallsand/gungsställningssand som skett i revideringen av SGUs ”Ersättningsmaterial för naturgrus” och att dessa numera klassas in i användningsområdena där det lokalt kan förekomma ersättningsmaterial inte har stöd i gällande krav på de aktuella produkterna. Det framgår i rapporten att det inte finns något kommersiellt gångbart ersättningsmaterial till fallsand ännu och att möjligheten att ta fram fallsand av krossat bergmaterial för närvarande befinner sig på det teoretiska planet.

Ledningsgravar

Naturgruset som används till ledningsgravar motsvarar 6 % av den totala mängden ballastmaterial. Kraven på ledningsbäddar och kringfyllnad är att ballastmaterialet inte får vara skarpkantat och ska vara mindre än 8 mm för att kablar inte ska skadas. Kraven återges i AMA Anläggning 13. Att ersätta naturgrus med krossat berg för detta ändamål är möjligt om ballastmaterialet har bearbetats och genom det kantnötts och erhållit en mer rundad kornform. Fyllnadssanden från grustakten kan därför vara lämplig att använda där det finns ett behov av extra iakttagande av försiktighet runt materialet som ska omslutas och där ett mer skarpkantat fyllnadsmaterial (behandlad bergkross) inte är lämpligt.

Övrigt

Halkbekämpning, gårdsgrus, dräneringsmaterial, täckdiktningmaterial motsvarar 18,5 % av den totala mängden ballastmaterial. Användningsområdena är i praktiken ersättningsbara med bergkross.

Bolagets inställning

Bolaget bedömer att det uttagna materialet till drygt 80 % kommer att utgöras av sådant material som inte i dagsläget kan bytas ut till ersättningsmaterial. Många av de ersättningsmaterial som skulle kunna användas är inte praktiskt möjligt att använda. Bolaget anser även att transportavstånden bör få större vikt vid bedömningen av vad som är både miljömässigt och samhällsekonomiskt försvarbart. Av det naturgrusmaterial som levereras från Låtra, där det är mer eller mindre krav på naturgrusmaterial dvs. material till betongframställning, jordförbättring, lek/fallsand och ledningsmaterial, sker leverans till kunder inom en radie av 2 mil. Bolaget anser att kortast möjliga transportavstånd bör ha företräde framför andra alternativ.

2019-08-29

551-2678-18

Tillverkning av anläggningsjord

Tillverkning av anläggningsjord sker och planeras fortsättningsvis ske inom området för grustäkt. Detta sker genom att jordmassor, från m4:as täkt i Hansa blandas med sand från Fagermon samt till viss del med torv som tas från m4:as täkt i Glysa. Blandningen sker i ett jordsorteringsverk. Alla massor som används är rena. I genomsnitt kommer ca 2000 ton anläggningsjord produceras per år.

Vattenverksamhet

Eftersom brytning sker under grundvattenytan i bergtäkten uppkommer ett behov av att länshålla täkten från det yt- och grundvatten som bildas i täkten. Då brytning framöver sker på en djupare nivå förväntas behovet av utpumpning att öka.

Arbetstider

Normala arbetstider i täkterna planeras till helgfria vardagar, måndag till fredag, kl.7.00-18.00. För bergtäkten planeras uppehåll i verksamheten under tiden 15 juni till 15 augusti. Den utökade verksamheten innebär inte någon förändring av arbetstiderna jämfört med den verksamhet som bedrivs idag.

Transportvägar och trafik

Interna transporter av ballastmaterial från bergtäkten till grustäkten sker inom kampanjen, dvs. 5 veckor per kampanj. Transporter sker med bergtruckar som lastar 40 ton. Antalet transportrörelser per kampanj uppgår till 50 per dag. Maskintransporter till och från bergtäkten går via tillfartsväg söder ut från bergtäkten, förbi fastigheten Laggabol 4:1 som ansluter till väg 581.

Alla transporter till och från bergtäkten kommer att ske med lastbil via väg 591 och normalt sedan i huvudsaklig riktning söderut mot Katrineholm. På årsbasis bedöms antalet transporter bli maximalt 26 fordonsrörelser till och från grustäkten per dag. Under ett normalår är motsvarande antal transporter maximalt 18 fordonsrörelser till och från grustäkten per dag.

Service av maskiner och verktyg

I grustäkten finns en plats för uppställning av fordon under tak med gummiduk anlagd. Det finns i grustäkten även en uppställningsplats vid krossen med gummiduk där man kan serva fordon.

Elförsörjning

Krossanläggningen i grustäkten drivs av dieselelverk. Förkrossen i bergtäkten drivs med hjälp av diesel.

2019-08-29

551-2678-18

Efterbehandling

Efterbehandling av täkterna kommer att ske kontinuerligt under produktionen där det är möjligt. Förslag till efterbehandlingsplan presenteras.

I området för bergtäkten kommer en täktsjö att bildas efter avslutad täktverksamhet. Bedömningen är att nivån på vattenspegeln långsamt kommer att stiga tills den når dagens nivå på drygt + 57 på grundvattenytan i täkten.

Branta bergväggar kan lämnas kvar i väderstreck som är gynnsamma för fågellivet. I övrigt kommer en strandpall att bevaras i sydväst som möjliggör tillgängligheten till vattnet. Där kan en bredare strandremsa anläggas som kan nyttjas som badplats.

I bergtäkten planeras en sju meter bred skyddshylla runt täkten, belägen 3 meter under omgivande marknivå. Ovan skyddshyllan kan brottkanten uppmärksammas på olika sätt.

Efterbehandlingen av grustäkten innebär att slänterna utformas enligt exploateringsplanen. Plantering av skog avses inte att ske utan ytorna lämnas öppna och utan att jordlager påförs. Inom de delar där krossning pågår lämnas en plan för att verksamheten ska kunna fortgå även när brytning av grus avslutas. En öppen yta kommer även att lämnas i grustäkten för att hanteringen och framställningen av anläggningsjord ska kunna pågå efter att grustäkten avslutas.

Miljökonsekvensbeskrivning

Områdesbeskrivning

Grustäkten och bergtäkten är belägna ca 7 km nordost om Vingåker och ca 13 km nordväst om Katrineholm, ca 700 meter norr om korsningen mellan länsvägarna 591 och 581. Grustäkten ligger precis intill väg 591. Tillfarsväg till grustäkten sker i täktens södra del. Mellan täkterna går en skogsbilväg som används vid transport av material från bergtäkten.

Området i sin helhet är relativt glest bebyggt men bostadsbebyggelse finns i flera riktningar från täkterna. Från grustäkten är närmaste bostadsbebyggelse ca 220 m från den befintliga verksamhetsområdesgränsen, sydöst om täkten. Från bergtäkten är närmaste bostadsbebyggelse ca 220 m från den nya föreslagna verksamhetsområdesgränsen nordost om täkten. Totalt finns 12 bostadsfastigheter och 9 fritidsfastigheter inom 500 meter från verksamhetsområdena.

Grustäkten ligger på Katrineholmsåsen i ett skogsområde som främst består av barrskog. En skogsridå mellan väg 591 och täkten hindrar direkt insyn.

Bergtäkten ligger i ett större skogsområde. Terrängen är blockig och det förekommer en del hållar. I sydvästlig riktning angränsar bergtäkten till åkermark.

Vald lokalisering

Alternativ 1 – fortsatt verksamhet i Fagermon – är fördelaktigt eftersom bergkvaliteten är både känd och mycket hög, täktverksamheten redan är etablerad och verksamheten står inte i strid med motstående intressen, bl.a. dricksvatten. Naturgruset har särskilda egenskaper som är svåra att ersätta och behövs till vissa produkter. Alternativ 1 är även beläget nära avsättningsområdet för att inte onödiga transporter och omlastning måste ske. Verksamheten kan utformas så att störningar till närboende minimeras och att riktvärden för buller och vibrationer inte överskrids. En fortsatt täktverksamhet i Fagermon betyder att tidigare oexploaterade områden undviks, bl.a. med tanke på naturmiljö, landskapsbild och friluftsliv.

Alternativa lokaliseringar för bergtäkt

Alternativ 1 – Utvidgning av täkterna vid Fagermon (se ovan)

Alternativ 2 – Lokalisering av bergtäkt vid Tomastorp

Tomastorp ligger ca 10 km nordost om Fagermon och ca 25 km norr om Katrineholm. Av SGU bekräftas att området har hög bergkvalitet motsvarande bergkvalitetsklass 1 både för betong-, väg- och järnvägsballast.

Tomastorp ligger långt från en större väg och utgör ett tidigare orört område. Flertalet bostäder ligger utefter tillfartsvägen, vilket kan medföra buller- och trafiksäkerhetsrisker vid en täktetablering. Berggrunden har högre strålning än alternativ 1 vilket gör att området lämpar sig sämre för produktion av ballast till betong. Lokaliseringen ligger i anslutning till ett riksintresse för naturvård och mellan två naturvårdsprogram. Myrlandskapet norr om Bie i söder och Hälleforsgården i norr. Områdesskydden talar för att området har höga naturvärden vilket en täktetablering skulle kunna ha negativ inverkan på.

Alternativ 3 – Lokalisering av bergtäkt vid Djurnäs

Djurnäs ligger ca 10 km nordväst om Fagermon och drygt 30 km nordväst om Katrineholm. Alternativet utgörs av ett tidigare orört område. Av SGU bekräftas att regionen har hög bergkvalitet motsvarande bergkvalitetsklass 1 för betong-, väg och järnvägsballast.

Geografiskt sett ligger Djurnäs i ett område som har flera motstående intressen, både riksintresse för energiproduktion, skogliga värdestrakter och naturvårdsprogram vilket kan medföra att en täktetablering blir svår. I omgivningen finns ett flertal okända fornlämningar vilket innebär att området troligen har höga kulturvärden och omfattande arkeologiska utredningar kan bli aktuella vid en täktetablering med stora kostnader som följd. Transportvägen skulle även gå genom Läppe tätort vilket kan medföra buller- och trafiksäkerhetsrisker till följd av flertunga transporter. Enligt SGU har berggrunden något högre strålning än alternativ 1 vilket gör att området lämpar sig något sämre för produktion av ballast till betong.

2019-08-29

551-2678-18

Alternativa lokaliseringar för grustäkt

Alternativa lokaliseringar för grustäkten i Fagermon till annan plats där naturgrus kan brytas med motsvarande geologiska förutsättningar bedöms endast finnas på två ställen inom 3 mils radie, vid Blomsterhult och Vittorp.

I grusåsen vid Blomsterhult finns redan täkter etablerade. En etablering av ytterligare en grustäkt i detta område skulle påverka hela åsens struktur och ta ett tidigare orört område i anspråk. Miljöpåverkan bedöms bli stor.

Området vid Vittorp ligger i ett utpekade grundvattenmagasin och intill det aktuella området finns en våtmark. Båda utgör starka motstående intressen till etablering av en ny grustäkt.

Nollalternativet

Konsekvenserna av nollalternativet blir att samhällets behov av ballastprodukter (krossat berg och naturgrus) tillgodoses från andra täkter och anläggningar i regionen. Ökad produktion eller nya täkter på annat håll medför större miljöpåverkan på dessa platser.

Geologi och kvalitet

Det får anses visat att bergmaterialet i bergtäkten har dokumenterat och erfarenhetsmässigt mycket goda egenskaper för användning till betong, som helkrossballast i betong, som kan ersätta naturgruset i vissa produkter.

Naturgruset i grustäkten består till 80 % av samma typ av granit som den i bergtäkten. Erfarenhetsmässigt har prover uttagna för betongtillverkning visat att grusmaterialet i Fagermon har en mycket jämn siktcurve vilket är en förutsättning för tillverkning av de betongprodukter som framställs av Finja AB.

Vid studier av SGU:s berggrundskarta och jordartskarta framgår att naturgrusets kvalitet och fördelning i Fagermon är ovanlig för regionen. Inom 3 mils radie finns endast två platser som kan ha liknande kvalitet, Blomsterhult och Vittorp.

Grundvatten

Grustäkten ligger inom den utpekade grundvattenförekomsten SE655267-151035 som är statusklassad i enlighet med förordning 2004:660 om förvaltning av kvalitet på vattenmiljön.

I grustäkten sker brytning ca en meter över grundvattenytan. Den planerade fortsatta brytningen innebär ingen sänkning av täktbotten i grustäkten och därmed kommer inte heller grundvattennivån att påverkas. Grundvattennivån i grustäkten kontrolleras regelbundet i en brunn.

Det grundvatten som i första hand påverkas av den planerade verksamheten i bergtäkten är berggrundvattnet när brytning inleds under grundvattenytan. Ett

2019-08-29

551-2678-18

grundvattenrör har satts öster om bergtäckten och den lokala medelgrundvattennivån har uppmätts till + 55,3.

En hydrogeologisk utredning har gjorts och lämnats in efter att ärendet återförvisades till Miljöprövningsdelegationen. Utredningen visar i huvudsak på följande.

Grundvattenförekomsten SE655022-151173 samt SE655267-151035 utgör en del av grundvattenförekomsten Katrineholmsåsen (VISS: SE653777-152867) och har god kemisk respektive kvantitativ status. Grundvattenmagasinet utgörs av en sand- och grusförekomst med goda eller utmärkta uttagsmöjligheter 5-25 l/s. Avståndet till grundvattenytan från markytan i grustäckten är ca 15 meter. Grustäckten befinner sig enligt SGU vid ett vattendelarläge med strömningsriktning som varierar i området, söder respektive norr ut. Under hösten 2018 var strömningsriktningen åt söder, medan den enligt mätningar januari till februari 2019 tycks ha varit åt norr. Grundvattenförekomstens vattendelare har rört sig i sydlig riktning mellan mätperioderna. Inom ramen för föreliggande utredning har totalt 11 stycken grundvattenrör installerats inom grustäckens nya områdesgräns. På grund av tekniska hinder var initialt installation av två rör i nordväst, inom den nya brytområdesgränsen inte möjlig. Kompletterande grundvattenrör i form av brunnar installerades dock i januari 2019. Brunnarna installerades vid norra respektive västra gränsen av brytområdet och har mätts vid tre tillfällen under vintern 2019. Grundvattennivån i de ursprungliga rören har mätts vid fyra tillfällen under hösten 2018.

Grundvattenytans tidsmässiga fluktuationsmönster har studerats.

Extremvärdesanalys av den anpassade tidsserien vid läget för grustäckten visar att hög grundvattennivå med återkomsttiden tio år kan beräknas som medelgrundvattennivån plus 0,77 meter. Med utgångspunkt från resonemanget befinner sig grundvattennivån med en återkomsttid på tio år mellan 0,17-0,34 meter under aktuell brytgräns (+56) inom grustäckten. Grundvattennivån kan antas vara den naturliga eftersom det inte pågår någon grundvattenbortledning i grustäckten.

Enligt SGU:s checklista för grustäckter förespråkas att brytning ej ska ske närmare än tre meter över högsta förutsägbara grundvattennivå.

Nedanstående förslag till begränsningar och försiktighetsmått lämnas.

- Inom sökt brytområde föreslås att brytning får ske till, som djupast, 3 meter över en hög grundvattenyta som statistiskt sett inträffar en gång på tio år. 10-årnivån kan beräknas som medelgrundvattenytan + 0,77 meter. Tolkad medelgrundvattenyta framgår av den hydrogeologiska utredningen. Förslag till lägsta brytnivå (karta lämnas i Bilaga 3 (till utredningen))
- Successiv återställning med etablering av vegetationsskikt ska ske inom brytområdet.
- För att i framtiden övervaka grundvattennivån och dess fluktuationer i området föreslås fortsatta grundvattenmätningar och framtagande av kontrollprogram. Fortsatta grundvattenmätningar beskrivs i ett kontrollprogram, som bland annat

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

omfattar utförandet på återkommande grundvattenmätningar, mätintervall och hantering av mätdata. I Tabell 2 nedan redovisas 10-årsnivån respektive föreslagen brytgräns vid installerade grundvattenrör.

Tabell 2. Grundvattenytans 10- årsnivå respektive föreslagen brytgräns Grundvattenrör	Hög grundvattennivå (T = 10 år)	Föreslagen brytgräns
18WGW01	+55,71	+58,71
18WGW04	+55,83	+58,83
18WGW05	+55,66	+58,66
18WGW06	+55,71	+58,71
18WGW07	+55,76	+58,76
18WGW08	+55,76	+58,76
18WGW09	+55,74	+58,74
18WGW10	+55,66	+58,66
Kompl 1	+55,53	+58,53
Kompl 2	+55,42	+58,42
Kompl 3	+55,29	+58,29

Intresseområden

I Vingåkers kommuns översiktsplan antagen 22 november 2010 anges följande. ”För kommunens vattentäkt vid Lyttersta, har som en första etapp ett mindre vattenskyddsområde med bestämmelser fastställts. Hela avrinningsområdet måste beaktas när skyddsområdets storlek bestäms. Detta kommer att göras i framtida etapper. Sydväst om Österåker finns även ett vattenskyddsområde. I Forsby finns en vattentäkt. ”

Grustakten ligger inte i direkt närhet till någon av ovan angivna orter och området har inte pekats ut som intresseområde för något specifikt ändamål på kartbilagor i kommunens översiktsplan. Vattenskyddsområde finns vid Vannala, ca 5 km nordost om och uppströms täktområdet. Det finns inte heller uppgifter i kommunens översiktsplan som indikerar att grundvattenförekomsten har pekats ut som en resurs för framtida dricksvattenförsörjning i kommunen.

Dock med utgångspunkt från tillgängligt material och föreliggande utredning görs bedömningen att de två verksamheterna (grustäktverksamheten på Låtra 3:3 och framtida, eventuell vattentäkt för framtida dricksvattenförsörjning) kan samexistera under förutsättning att materialtäkt bedrivs på ett sätt som dels kan ses medföra en måttlig riskökning för framtida vattenförsörjningsintresse och dels inte omöjliggör ett potentiellt framtida vattenförsörjningsintresse.

Materialtäktverksamhet i grundvattenmagasinet har bedrivits under mycket lång tid. Någon skadlig påverkan på vattenintresset vid en eventuell framtida vattentäkt är inte att förvänta givet de försiktighetsmått som angivits vad avser bland annat brytdjup. Hotbilden för vattenintresset (risk för förorening vid olycka) är naturligtvis större med grustäktverksamhet inom magasinet än utan densamma.

Mot bakgrund av hur grustäktsverksamheten kommer att bedrivas bör denna riskökning ses som måttlig och fullt hanterbar.

Brunnar

Totalt har 12 närliggande dricksvattenbrunnar identifierats i närheten av grustäkten, varav 4 grävda. Den närmaste ligger på ett avstånd av 260 meter från täkten. Någon skadlig påverkan på de befintliga brunnarna är inte att förvänta, vare sig gällande kvalitet eller tillgång, givet de försiktighetsmått som angivits. Ingen av de brunnar som ligger inom 1 km från grustäktens verksamhetsområdesgräns är installerad i den grusås där naturgrustäkten avses återupptas.

Grundvattenförekomst

De grundvattenförekomster varpå grustäkten är belägen, förväntas inte riskera att skadas med avseende på påverkan på vattenkvalitet eller vattentillgång, givet de försiktighetsmått som angivits vad avser bland annat brytdjup. Hotbilden för vattenintresset är som ovan nämnt större med grustäktverksamhet inom magasinet än utan densamma, men är dock hanterbart.

En inventering av sprickor i berggrunden i bergtäkten och dess omgivningar har skett med s.k. VLF-teknik. Vid karteringen identifierades en spricka i närheten av täkten. Sprickan är belägen i nordost-sydvästlig riktning sydost om bergtäkten. De bruna sträckan utmärker anomalier, se den hydrogeologiska utredningen. Den identifierade sprickan bedöms inte kunna påverka någon av de närliggande brunnarna då dess belägenhet och riktning inte står i förbindelse med bergtäkten eller dess influensområde.

En brunnsinventering med utskick till alla fastighetsägare inom 1 km har utförts för att lokalisera riskområden. Tre brunnar är mer intressanta på grund av att de ligger närmare bergtäkten än övriga:

- Laggarboll 4:1, grävd brunn för dricksvatten, ca 240 m.
- Grövsboll 1:9, en borrhål för dricksvatten och en grävd som inte används, ca 410 m.
- Hildersberg 1:1, en borrhål för dricksvatten och en grävd brunn för djurhållning, ca 280 m.

Vid brytning under den lokala grundvattenytan bildas naturligt en sänktratt. Sänktrattens utbredning vid den planerade utökade verksamheten i bergtäkten har beräknats till mellan ca 100 och ca 150 meter från den planerade utökade brytområdesgränsen.

Den planerade utökade verksamheten, brytning av berg ner till nivån + 45, innebär en sänkning av grundvattenytan med 13 meter lokalt i bergtäkten. För bortledning av grundvatten kommer pumpning att ske från en pumpgrop som anläggs på nivå + 45 varifrån vatten pumpas till en sedimentationsdamm.

2019-08-29

551-2678-18

Närmaste brunn, Hildersberg 1:1, ligger 280 m norr om brytområdesgränsen för bergtäkten, dvs utanför det bedömda påverkansområdet. Inga skyddsobjekt finns inom det område som påverkas av grundvattensänkningen.

Brunnen inom fastigheten Laggabol 4:1 som ligger 240 meter från brytområdesgränsen är grävd. Grundvattnet i brunnen består av jordgrundvatten och bedöms därför inte påverkas av avsänkningen i berggrundvattnet som uppstår kring bergtäkten. Brunnen är även belägen utanför det bedömda påverkansområdet.

Utpumpning och bortledning av grundvatten innebär vattenverksamhet enligt 11 kap. 12 § miljöbalken, dock inte tillståndspliktig. Detta eftersom några allmänna eller enskilda intressen inte bedöms komma till skada genom planerad vattenverksamhet.

Ytvatten

Ytvatten i grustäkten infiltrerar i täktbotten. Vatten för dammbekämpning tas från en brunn i grustäkten.

Det ytvatten i bergtäkten som inte infiltrerar i täktbotten ansamlas i täkten och används vid dammbekämpning. När täktbotten sänkts till + 45 kommer pumpning troligen att vara nödvändig. En pumpgrop sprängs ut på täktbotten varifrån ytvatten pumpas upp till en sedimentationsdamm som anläggs i marknivå. Vatten från sedimentationsdammen kommer därefter ledas till befintligt dike i bergtäktens södra del som rinner vidare mot sjön Låtern.

I sedimentationsbassängen sjunker suspenderat material till botten och ev. petroleumprodukter kan avskiljas. Vattnet i sedimentationsdammen kontrolleras regelbundet inom ramen för kontrollprogrammet och ev. föroreningar tas omhand så att inte recipienter påverkas.

Spillvatten uppkommer inte i verksamheten.

Värdefulla naturmiljöer

Grustäkten

I området för grustäkten och bergtäkten finns det kartlagda naturmiljöintresset Katrineholmsåsen – Fagermon-Torp. Åsen ingår i ett naturvårdsprogram som har skyddsvärde klass 2 och beskrivs som ett mångformigt åsparti med flack grushed. Norr om Fagermon har åsen växlande biologi, men på huvuddelen av sträckan fram till Torp bildar den dock en flack grushed som är bevuxen med lavrik tallskog. I länsstyrelsens beskrivning av naturvårdsprogrammet framgår att åsens naturvärden kommer att bestå om schaktningar och andra markarbeten begränsas, om grusbrytningen koncentreras till redan tillståndsgivna täkter och man undviker att öppna upp nya grustag.

Enligt naturvårdsinventeringen som genomfördes 2015 fanns en backsvalekoloni i den nordöstra kanten av grustäkten. Värdeklassen här bedömdes som 1b, högt

naturvärde. Den nordligaste och nordöstra delen av inventeringsområdet bedömdes ha låga naturvärden. Även den östra och västra kanten av grustakten bedömdes inte ha några särskilda naturvärden. Inom inventeringsområde G1 i den nordvästra delen observerades puktörneblåvinge eller möjligen silverfärgad blåvinge och naturvärdesklassen bedömdes som 2, påtagligt naturvärde, då relativt hög artrikedom fanns samt vissa förutsättningar för biologisk mångfald. I en gulskål placerad norr om området gjordes fynd av den rödlistade virvelvägstekeln som kräver blottad sand. Sommarens fynd bekräftar att området fortsatt hyser höga naturvärden för sandlevande steklar och har stor artrikedom och även bl.a. troligt naturvärdesintressanta flugor. Fynd av bibagge har gjorts i den södra delen av grustakten i april 2015.

Bergtäkten

Det var framförallt äldre tallskog i den södra delen av verksamhetsområdet som höll naturvärden. I östra delen av täktkanten bedömdes inte ha några särskilda naturvärden. Även kalhygget samt en smal kant mellan hygget och täkten bedömdes ha låga naturvärden.

Värdefulla kulturmiljöer

Verksamhetsområdet och dess omgivning ligger inte inom något riksintresse för kulturmiljövård. En studie av Riksantikvarieämbetets fornminnesregister har gjorts inom ramen för föreliggande MKB. Av fornminnesregistret framgår att det inte finns några kända fornlämningar inom de planerade verksamhetsområdena.

Länsstyrelsen meddelade under samrådet att en arkeologisk utredning krävs för de utvidgade områdena av täkterna. En arkeologisk utredning motsvarande steg 1 enligt Kulturminneslagen har därför genomförts.

Resultatet av den arkeologiska utredningen visar en tidigare okänd stenåldersboplats daterad till ca 7000-6000 f.kr. som är belägen nordost om bergtäkten. Dessutom påträffades tre övriga kulturhistoriska lämningar bestående av ett äldre gränsmärke och två sentida hägnader. För att täktverksamheten ska kunna bedrivas enligt planerna måste boplatsen tas bort. M4 kommer att driva detta arbete parallellt med ansökan.

Miljömål

Bolaget har lämnat en redogörelse för hur verksamheten påverkar de nationella och kommunala miljömålen.

Miljökvalitetsnormer

Verksamhetens luftutsläpp bedöms inte bidra till att miljökvalitetsnormer för utomhusluft överskrids.

Verksamheten berör i dagens läge inte miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

2019-08-29

551-2678-18

Den påverkan som ytvattnets tillskott av kväve har på förutsättningarna att följa beslutade miljökvalitetsnormer bedöms ur ett övergödningssperspektiv som mycket begränsad. Den befintliga och planerade utökade verksamheten bedöms inte bidra till att den ekologiska statusen avseende fosforutsläpp i Låtern försämras eftersom täktverksamhet normalt inte medför utsläpp av fosfor. Sammanfattningsvis bedöms verksamhetens påverkan på yt- och grundvatten samt på möjligheterna att följa beslutade miljökvalitetsnormer som mycket begränsad.

Provtagning av bl.a. suspenderat material och kväve föreslås ske efter att sedimentationsdammen har anlagts. Vidare bör kontrollprogrammet uppdateras avseende på denna vattenkontroll då dammen är klar.

Bolaget har i komplettering anför följande.

Impulsljud

I utredningen Impulsljud från skutknackning utförd av Tunemalm Akustik 2015 konstateras att enligt Nordtests metod bestäms impulsens hörbarhet av stigtiden och ljudnivåskillnaden. Ljudbilden från skutknackning analyserades med hjälp av metoden och resultatet visade att avståndet är en stor påverkansfaktor. Ljudbilden för skutknackning inom täktområdet har en tillräckligt snabb stighöjd och nivåhöjning för att klassas som impulsljud medan topparna redan på 300 m avstånd kan maskas av bakgrundsbullret och ljudet inte längre klassas som impulsljud. Det har även betydelse hur skärmning från brytkanter och upplag är utformade, övriga maskiners ljudnivå, bakgrundsbuller från omgivningen i övrigt samt omkringliggande terrängens utformning för om skutknackning kan klassas som impulsljud.

Ingen verksamhet sker i bergtäkten under perioden 15/6 till 15/8. Det bedrivs normalt 1-2 kampanjer per år. En kampanj motsvarar ca fem veckors produktion. Under denna period pågår de mest störande momenten, borring inför sprängning och skutknackning under en mycket begränsad period. Skutknackning kommer pågå ca 3-5 dagar per kampanj, dvs. 3-10 dagar per år. Avståndet till närmast belägna bostadsfastigheterna från bergtäktsområdet överstiger 300 meter. Man arbetar även aktivt med att kvalitetssäkra borring inför sprängning så att ett optimalt styckefall skapas och att skutbildning och behov av skutknackning minimeras. Den skutknackning som är nödvändig placeras nära täktvägg, så att omgivningsbuller i största mån kan minimeras.

Damning

Huvudsaklig dammbekämpande åtgärd är att hålla vägen i gott skick genom regelbundet underhåll som hyvling och grusning vid behov. Genom underhåll undviker man håligheter och andra ojämnheter vilket även påverkar ljudnivån på ett positivt sätt. Vid torra perioder sker dammbekämpning framför allt med hjälp av bevattning. Även dammbindande medel kan användas, företrädesvis genom Lignosulfonat. Inom branschen har även alternativa dammbekämpande medel testats, exempelvis stärkelse och rapsolja.

Förutom behandling av transportväg kan vid behov dammspridning från själva transportfordonen minskas. Det kan ske genom att hjul och underrede tvättas med vatten

alternativt att material skakas loss genom att fordonet kör över en galleranordning. För att minimera damning från det lastade materialet kan flaklasten bevattnas genom att fordonet passerar spridarramper eller så kan täckning av flak ske. Ytterligare dammbekämpande åtgärd är att anpassa fordons hastigheten och i möjligaste mål anpassa transportfrekvensen med hänsyn till vindriktning vid torr väderlek.

Genom att om möjligt behålla omkringliggande vegetation längs transportvägen kan spridning av eventuell damning begränsas till vägens direkta närområde och minska spridningen till omkringliggande miljö.

Buller

I den reviderade bullerutredningen från 2015 konstaterades att buller från den planerade täktverksamheten, i samtliga beräkningsfall, understiger 50 dBA i ekvivalent ljudnivå vid kringliggande bostadsfastigheter dagtid. Det innebär att Naturvårdsverkets vägledning för externt industribuller dagtid kl. 6-18 bedöms kunna innehållas. Den enskilda ljudnivå som kan härledas till transporterna mellan grus- och bergtäkt redovisas i bilagd karta till kompletteringen. Av figuren framgår att omkringliggande bostäder inte påverkas av buller från dessa transporter. Numera används endast denna väg för interna transporter mellan berg- och grustäkt. Inga interna transporter eller in- och uttransporter av massor vidare ut till kund sker via vägen som passerar Laggarbö 4:1.

De transporter som sker via den södra vägen förbi nämnd fastighet är in- och uttransporter av maskinutrustning till bergtäckten (borrhög, grävmaskin, krossverk, dumper och lastmaskin). Arbetet i täkten sker kampanjvis och omfattar 1-2 kampanjer per år, vilket innebär in- och uttransporter enligt ovan 1-2 gånger/år. Arbetsmaskiner transporteras in på täktområdet i början av kampanjen och transporteras ut efter avslutad kampanj. Då in- och uttransporter av maskiner sker i så begränsad omfattning, är en sådan mycket tillfällig bullerstörning inte relevant att beräkna.

Det arbetslag som arbetar i täkten åker till och från sin arbetsplats med personbil via södra vägen. Transporterna sker morgon och eftermiddag/kväll under kampanjerna, under totalt 5-10 veckor per år. Arbetslagets personbilstransporter ger en tillfällig störning under de veckor arbetet i täkten pågår. Beräknad ekvivalent ljudnivå fördelat under dagtid (kl. 6-18) uppgår vid Laggarbö 4:1 till 32 dBA under denna period. Bolaget förbinder sig att under dessa perioder hålla vägen i sådant skick att damningen kan minimeras genom regelbundet underhåll samt dammbekämpning om behov föreligger.

Yttranden

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen delar upp sitt yttrande mellan täkt av berg respektive täkt av naturgrus och anför i huvudsak följande.

Brytning av berg

Länsstyrelsen avstyrker att tillstånd till brytning av berg lämnas. Länsstyrelsen anser att det skulle krävas mycket omfattande åtgärder för att klara bullernivåerna vid närliggande

2019-08-29

551-2678-18

bostäder från tåkten och att de åtgärder som skulle behöva vidtas i sig alstrar buller vid anläggning samt måste finnas på plats innan brytningen och förkrossningen sker i bergtäktsdelen. Sökanden skulle även behöva vara väldigt noggrann med vilka maskiner som används och hur verksamheten bedrivs för att klara bullernivåerna vid närliggande bostäder. Länsstyrelsen anser därför att det finns för många osäkerhetsfaktorer för att det ska vara bevisat att verksamheten kan bedrivas utan påtagliga störningar för närboende, särskilt rörande momentana ljud från verksamheten.

Länsstyrelsen har vid förra tillståndet för täktverksamheten i bergtäkten fått in klagomål på hur avledningen av det vatten som pumpats från tåkten har hanterats. Då mängden vatten som kommer att behöva avledas från tåkten kommer att öka om sökanden får bryta ut ansökt mängd borde en utredning av påverkan av avsänkningen av vatten runt bergtäkten ha gjorts samtidigt med den hydrologiska utredningen för grustäktsdelen. I denna utredning borde även ha ingått en analys av hur vatten ska avledas för att se konsekvenserna av detta och om det påverkar allmänna eller enskilda intressen.

I Naturvårdsverkets branschfaktablad om bergtäkt (1996) anges att luftstöt vågor på 100 Pa som regel uppfattas som påtagligt störande. Efter att villkoren började skrivas i form av begränsningsvärden så har gränsen för luftstöt våg generellt höjts till 120 Pa. Länsstyrelsen anser att då det är känt att människor blir påtagligt störda redan vid 100 Pa är det inte lämpligt att ge tillstånd till en verksamhet som för att klara villkor för luftstöt våg behöver höja begränsningsvärdet ytterligare utöver den höjning som gjordes vid införandet av begränsningsvärden.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att bergtäkten inte kan anses uppfylla kraven enligt lokaliseringsprincipen i miljöbalken.

Brytning av grus

Sedan Länsstyrelsen lämnade sitt förra yttrande i ärendet rörande ansökan om tillstånd till brytning av naturgrus så har SGU uppdaterat sin rapport angående Ersättningsmaterial för naturgrus – kunskapssammanställning och rekommendationer för användning av naturgrus.

Inget av användningsområdena som sökanden angett ingår i gruppen för vilka SGU anser att det inte är tekniskt möjligt att använda ersättningsmaterial. Delar av materialet ingår i gruppen där det kan vara tekniskt möjligt att producera lämpliga produkter som ersättningsmaterial. Sökanden har i sin motivering till användningen inom området jordförbättring inte angett varför det inte skulle fungera tekniskt utan hänvisar endast till AMA anläggning 13. AMA är krav uppställda av AB Svensk Byggtjänst och kan ses som sådana som branschen uppfattar som god praxis, allmänt accepterad kvalitet, beprövad teknik och fackmässigt utförande. De utgör inte någon form av lagkrav och säger inte heller något om huruvida det finns ersättningsmaterial som kan användas. Länsstyrelsen ställer sig därför tveksam till att tillstånd till brytning av naturgrus ges. Länsstyrelsen anser att sökanden inte har visat att det för de avsedda användningsområdena inte är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda annat material.

Kulturmiljö

Med anledning av planerad utvidgning av två täktområden inom fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun, genomfördes under sommaren år 2014 en arkeologisk utredning för att klargöra om det inom området fanns okända, lagskyddade fornlämningar. Det framkom att en lagskyddad fornlämning i form av en stenåldersboplats fanns inom det östra av täktområdena. En undersökningsplan med kostnadsberäkning för arkeologisk förundersökning kom in som var giltig till den 31 oktober 2015. Förundersökningen avses värdera boplatsen inför ett eventuellt slutligt borttagande. Eftersom undersökningsplanen inte är gällande i nuläget krävs en ny ansökan enligt Kulturmiljölagen till Länsstyrelsen.

I enlighet med Kulturmiljölagen ställer Länsstyrelsen krav på att stenåldersboplatsen ska undersökas och tas bort om utvidgning av täkten kommer att verkställas. Om ansökan enligt miljöbalken beviljas ska detta tillstånd enligt Länsstyrelsens uppfattning därför villkoras med en arkeologisk förundersökning och, om så erfordras, även en avslutande arkeologisk undersökning enligt Kulturmiljölagen 2 kap. 12 och 13 §§. Dessa undersökningar ska göras i god tid innan någon form av markingrepp i området påbörjas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tillstånd till den sökta verksamheten bör kunna ges under förutsättning att tillräckliga skyddsåtgärder för att begränsa störningar i omgivningarna vidtas så att Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller kan innehållas vid de närliggande bostäderna. Förvaltningen anser även att tillståndet bör förenas med villkor angående avledning av vatten, exempelvis: Vatten som avleds från verksamhetsområdet ska passera en sedimentationsdamm med oljeavskiljare. Kvaliteten på vattnet ska kontrolleras i samråd med tillsynsmyndigheten inom ramen för kontrollprogrammet.”

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Grustäkten

SGUs grundinställning är att naturgrusbrytning i grundvattenförekomster, avgränsade i vattenförvaltningen, inte ska förekomma. Dessutom anser SGU att det vid ansökan bör göras en lokaliseringsprövning och även genomlysna möjligheterna till att växla över till bergtäkt.

SGUs bedömning är att grundvattenförekomsten där täkten är lokaliserad utgör en sådan resurs att den skulle kunna vara intressant som en möjlig dricksvattenresurs i området (Vingåker/Katrineholm). Detta med anledning av SGUs bedömning av uttagsmöjlighet samt att den sedan tidigare till övervägande del är opåverkad av exploatering, bortsett från den äldre täktverksamheten. För att inte äventyra användning av grundvattenförekomsten som en dricksvattenresurs i framtiden bör den så långt som möjligt skyddas från eventuell påverkan. SGU förordar därför att tillstånd inte ges för brytning av naturgrus utan att det istället ska ersättas av material från bergtäkt.

Bergtäkten

SGU anser att påverkan från bergtäkten på grundvattnet i området är väl beskrivet och att det utgör ett bra underlag inför bedömningen av ansökan.

2019-08-29

551-2678-18

Trafikverket har yttrat sig och anför i huvudsak följande.

Trafikverket har inget att invända mot att tillstånd ges för önskad verksamhet.

Boende kring tälkten har vid ett flertal tillfällen yttrat sig angående tälkten.

Lena och Kjell Nordin, Annika Svenberg, Roger Eriksson, Martin Holmberg, Magnus Nordström, Gunilla Abrahamsson, Margareta Helin, Arne Westberg, Agneta Winkler, Rolf Pettersson, Ing-Britt Pettersson, Birgitta Lind Ingras, Maria Ingras, Per Sundberg med familj samt Stefan och Eva Törnvall har i egna och/eller gemensamma skrivelser i huvudsak och i sammanfattning framfört bl.a. följande synpunkter.

De direkta konsekvenserna av verksamheten, fysiska, ekonomiska och mentala, kan sammanfattas i huvudsakligen följande punkter.

- Störningar i form av bl.a. buller, vibrationer, damm- och stoftspridning, transporter m.m.
- Irreversibla och efter hand allt större skador på miljön.
- Risker för skador på fastigheter och annan egendom i samband med sprängningarna.
- Risker för påverkan på grundvattnet och därmed våra brunnar som vi i avsaknad av kommunalt vatten är helt beroende av.
- Risker för mer långsiktiga och icke förutsägbara miljökonsekvenser t.ex. utsläpp av skadliga ämnen i den närbelägna sjön Lättern och med denna sammanhängande sjösystem (Öljaren och Hjälmarén).
- Risker för störningar på djur- och fågelliv.
- Risk för långsiktig utarmning av bygden.
- Mentala påfrestningar i form av oro för de risker som verksamheten kan medföra i framtiden.
- Förmögenhetsförluster i form av värdeminskning på våra fastigheter
- Olycksrisker för barn
- Hästar måste tas in och lugnas vid sprängning
- Svårt att bedriva företag med turism, stuguthyrning och hästuthyrning p.g.a. störningarna
- Med hänvisning till Boverkets ”bättre plats för arbete, Allmänna Råd 1995:5” plus ett antal MÖD-domar bör skyddsavståndet vara minst 500 meter
- Det finns tillräckligt med krossprodukter i regionen utan Låttra bergtäkts produktion
- Utpumpat vatten från tälkten kan påverka bäcken mot Lättern genom erosion med mera

Av yttrandena framgår att ett flertal hemställer att MPD avslår m4 Gruppens ansökan i den del som avser förlängd och utökad drift i bergtäkten Låttra 3:3. Det innebär att verksamheten skall upphöra när nuvarande tillstånd löper ut 2017 och att tälkten därefter skall återställas i enlighet med gällande villkor.

I nya yttranden som tillkommit efter att ärendet återförvisats till Miljöprövningsdelegationen har utöver ovanstående, som ånyo anförts, även framförts följande.

- Den skyddande granskogen mot bergtäkten har avverkats vårvintern 2019. Tillsynsmyndigheten och kringboende var vid inspektionerna rörande ense om att granskogen inte fick avverkas och boende vill minnas att även M4 gruppen framhållit detta vid bemötande av synpunkterna.
- Den långa och psykiskt tärande kamp på grund av ett tillstånd lämnat på oriktigt uppgifter utan att kringboende vidtalats. Det anförts att de är många som tagit såväl psykisk som fysisk stryk av ärendet som stort nattsömnen i dryga 10 år.
- Låt bergtäkten slutbehandlas på ett säkert sätt för alla barnfamiljer boende runt den.

Synpunkter på WSPs komplettering den 9 november 2018:

- Punkt 8 Damning: *"Huvudsaklig dammbekämpande åtgärd är att hålla vägen i gott skick genom regelbundet underhåll som hyvling och grusning vid behov."* Puh! Vägen som byggdes för över 10 år sedan av bergkross i storlek en halv till 1 dm bitar går förstås inte att hyvla. Det är de tunga dumprarna som nöter bergbitarna som dammar. Går inte att hyvla eller grusa bort. Se den fina filmen tagen på barnens lekplats. Rallykörning på bergkross dammar.
- Punkt 9 Buller: *"Tidigare skede"* Det var väl 2004? Bullret stör framförallt hästhållning på Hildersberg. De hästar som tidigare gått i hagen 100 m från bergtäkten. Nu får de ställas in i boxar och lugnas med hög musik. Det är farligt att handskas med hästar som skenar. Hildersberg är dessutom mottagningshem för barn i trasiga förhållanden. De behöver lugn och ro.
- Övrigt: I övrigt saknas förslag på hur utpumpningen av vatten ska ske. Man har envisats med att tala om diken. Det är en liten dikesbit men man leder vattnet i en vacker naturlig källåderbäck som går över privat mark på Nystu.
- Så här ser verkligheten ut när dumpers kör på bergkrossvägen. Bifogat är en film med dumpers som kör och det dammar från vägen.

Nytt yttrande från Lena och Kjell Nordin samt Kevin och Robin Rignell där de anför i huvudsak följande (utöver tidigare yttrande).

- Vi bor 220 meter från bergtäkten och hästarna går ca 100 meter ifrån den. Vår markgräns går ända fram till bergtäkten. Hästarna är rädda när de fyller dumprarna med stora stenblock, vi måste ta in dem när de spränger. Hästarna springer sönder varmbädden när larmet går, när det smäller måste jag stoppa dem så att de inte spränger sönder boxdörrarna. Sedan är de livrädda när vi ska ta ut dem, springer runt och vill fly.
- Vi kan inte rida eller bedriva någon hästverksamhet när täkten är igång.
- Bergtäkten är alltid full med vatten hur torrt det än är, när pumpen går blir vi illamående av dieselångorna och det går inte att vistas utomhus.
- Andra får inte vattna när det är torka, men M4 vattnar kalhygget för att vi har protesterat mot att släppa ut slaggprodukterna i våra diken och bäcken som rinner ut i sjön Låttern. Det finns ingen tätbevuxen skog runt bergtäkten, träden är borta.

- Våra träd är det enda som göra att vi inte ser bergtäkten, men de är i behov av gallring.
- Vi går hela tiden med en oro att våran djupborrade brunn ska sina när de spränger och pumpar bort såna otroliga mängder vatten.
- Vi har bjudit in kommunen och alla berörda när täkten är igång för att se våran verklighet, som blev till av lögnar. Vi fanns ju inte, även Laggarböl försvann och hela byn Grövsböl. Det var så när bergtäkten kom till. Det fanns bara en sommarstuga 500 m bort som dom visste skulle bli permanentboende. Svaret vi fick var att de inte var tillsynsmyndighet.
- Vi kan inte bo kvar om bergtäkten blir ett faktum. Vi kommer att göra stora ekonomiska förluster, för ingen vill no på en hästgård som ligger på en bergtäkt. Var ska vi göra av våra hästar?
- Jag jobbar hemma som familjehem jourhem. Alla vi har tvingats gå in p.g.a. buller och stendamm som även tränger in i huset i ventiler och öppna fönster. Barnen behöver vistas ute, djur och natur är viktigt för trasiga barn.
- Vi erbjöd M4 att köpa ut oss för befintligt pris utan bergtäkt, men fick svar att de inte drev vinstdrivande företag. De gjorde det endast för att hålla åkarna igång. Varför måste vi förlora allt p.g.a. deras åkare?
- Bullermätningarna har inte gjorts när täkten varit igång, lite sten och grus i skopan tömdes, ett litet backljud sedan var de klara.

Ylva Sundberg har sänt in en film som visar dumprar som kör på den anlagda transportvägen mellan täkterna. Det syns tydligt hur det dammar kraftigt från vägen.

Agneta Winkler har yttrat sig och anför, utöver vad som tidigare framförts, i huvudsak följande.

Grundvatten

Citat från M4 gruppens ansökan: *"brytning av berg ner till +45 innebär en sänkning av grundvattenytan med 13 meter lokalt i bergtäkten. För bortledning av grundvatten kommer pumpning att ske"*.

Dagligen kommer larmrapporter om låga grundvattennivåer och att det råder vattningsförbud i många kommuner, så även i Vingåkers kommun. M4 gruppen skriver utan omsvep att de kommer sänka grundvattennivån med 13 m och att utpumpning ska ske dygnet runt. Blir då Bergtäkten en grundvattenledning med kranen öppen dygnet runt och det oavsett påbud om vattningsförbud?

- Hur stor mängd grundvatten är uppumpat och "vaskat efter de tänkta 20 åren?"
- Hur stor mängd grundvatten kan pumpas ut innan brunnar sinar?

Följande ur Bolagets bemötande: *"Bedömningen som gjorts visar att risken för påverkan på närliggande brunnar är mycket begränsad. Om det kan konstateras att problem relaterade till verksamheten i täkten är M4 skyldiga att lösa problemen för de drabbade."*

- M4 gruppen medger i ansökan att risken för påverkan på brunnar finns.
- Jag antar att bevisbördan hamnar på brunnsägaren.

Utpumpning av dag- och grundvatten

Dag- och grundvatten ska pumpas upp och ledas bort från bergtäkten. M4 gruppen hävdar att det tidigare skett och kommer att ske i ett dike. Det finns inget dike! Det är ett vattendrag som efter 400 m når min fastighet och övergår i en vacker källbäck, vilken är en stor tillgång på fastigheten. 2016 gjordes en omfattande täckdikning av 38 ha åkermark, vilken ligger i anslutning till bergtäkten och fastigheten. Vattnet från täckdikningen leds ut i ovannämnda vattendrag/bäck. Det blev ett högre flöde i bäcken efter täckdikningen och i samband med snösmältningen 2017 forsade vattnet genom den gamla stenbron och fyllde vägtrumman under landsvägen.

- Hur stor grund- och dagvattenmängd kan komma att passera genom min fastighet och i vilken hastighet?
- Hur kommer det att påverka erosionen i bäcken?

Buller

Skogspartiet mellan bergtäkten och den åkermark som gränsar till fastigheten Laggarboll 4:3 är borta, slutavverkades januari 2019. Området är nu ett kalhygge och inget naturligt skydd mot buller finns nu kvar mellan bergtäkt och min fastighet. Övriga fastigheter som kommer påverkas av att skogspartiet är borta är Laggarhäll, Grövsboll 1:11 och Nydala.

Jag och min familj önskar och hoppas att M4 gruppen inte får tillstånd att bedriva verksamhet i bergtäkten Låtra 3:3.

Bolagets bemötande av yttranden

Bolaget har vid den tidigare hanteringen av ärendet bemött inkomna yttrande och anfört i huvudsak följande.

Många av synpunkterna rör klagomål mot den tidigare verksamheten, hur dessa hanterats av miljö- och hälsoskyddsnämnden och länsstyrelsen samt att det förekommit felaktiga uppgifter i samband med tidigare tillståndsprövningar. Bolaget vill framhålla att den nu aktuella ansökan om tillstånd rör nuvarande förutsättningar.

Yttrandet från Länsstyrelsen i Södermanlands län:

Om en beställning av anläggningsjord gjorts där det ställs krav på att tillverkningen ska ske enligt AMA Anläggning 13 kan bolaget inte byta ut sand mot något ersättningsmaterial eftersom det är sand som föreskrivs till tillverkningen. Majoriteten av förfrågningarna på anläggningsjord styrs av AMA Anläggning 13.

Utredningar för buller och riskanalys visar att den planerade verksamheten kan bedrivas med innehållande av de förslag till villkor som angetts i ansökan, i vissa fall efter vidtagna skyddsåtgärder. Bolaget motsätter sig att Länsstyrelsens uttalande skulle kunna utgöra tillräcklig grund för att avslå ansökan om tillstånd till

2019-08-29

551-2678-18

bergtäkt. Framöver kommer elverket att byggas in som skyddsåtgärd för att minska störningar av buller och hindra stöld. Bullerutredning för inbyggt elverk presenteras. Nivåerna ligger långt under 40 dBA.

Efter de synpunkter som inkommit har bolaget justerat förslaget till villkor för luftstötstång.

Yttrandet från SGU

Täktbotten ligger ca 1 m över högsta uppmätta grundvattennivå i grustäkten. Den planerade lägstanivån i grustäkten kommer även fortsättningsvis vara +56. Täktområdet är ganska flackt. Eftersom grundvattennivåer i grövre isälvsavlagringar sällan varierar mycket har bedömningen gjorts att en mätpunkt i mitten av området räcker. Då åsen består av väldigt genomsläppliga jordarter antas att nästan allt vatten som inte avdunstar, infiltrerar ner i marken. Detta gör att förändringar av ytvattnets avrinning i praktiken har väldigt liten betydelse för grundvattnets flödesriktning. Täktverksamheten kommer att bedrivas ovan grundvattenytan. Detta tillsammans med de framtagna avrinningsområdena som visar på en begränsad förändring gör att bedömningen är att vattenföringen i grundvattenmagasinet inte kommer att påverkas nämnvärt. SGU förespråkar att brytning i grustäkter inte bör ske närmare än 3 m från grundvattenytan. De utvidgade delarna i grustäkten är begränsade till ytan i jämförelse med hela det brytområde där brytning skett ner till 1 m ovan grundvattenytan. Det ska därför inte innebära någon märkbar förändring om brytning även fortsättningsvis sker till maximalt 1 m ovan grundvattenytan. Ur brytningssynpunkt skulle brytningen av gruset tekniskt sett bli svårare med olika bottennivåer längs delar av täkten och efterbehandlingen inte lika bra. Utvidgningen har gjorts i de delar där det mest brytvärda gruset finns och skulle täktbottennivån höjas i de utvidgade delarna skulle en mindre mängd grus kunna brytas och efterfrågan på just den sammansättningen av grusmaterialet inte kunna tillgodoses fullt ut.

Synpunkter från närboende

Bolaget kommer att sätta upp stängsel vid de högsta partierna runt bergtäkten, så fort som möjligt för att förhindra att obehöriga, barn och djur beträder täktområdet och riskerar att falla över kanten.

Fastigheten Laggarboll 4:1 har ingått i samrådet, riskanalysen och i övriga utredningar som utförts.

För att minska påverkan av vibrationer och luftstötstång vid sprängning kan utfallet från sprängningen vridas så att sprängsalvan faller ut i riktning som inte är mot närliggande fastigheter. Även mindre sprängningar kan utföras men då blir de istället fler till antalet.

För att förhindra damning sker bevattning av vägar, upplag och krossanläggning, i första hand med vatten från täkten eller vatten från tankbil som körs in i täkten. Transportvägen mellan täkterna dammbekämpas med spridarbil. M4 har på eget

2019-08-29

551-2678-18

initiativ anlagt transportvägen mellan täkterna för att minska störningar till närboende, bl.a. buller och damm.

Bedömningen som gjorts i ansökan visar att risken för påverkan på närliggande brunnar är mycket begränsad. Om det kan konstateras att problem är relaterade till verksamheten i täkten är m4 skyldiga att lösa problemen för de drabbade. Att detta skulle ske med tank/cistern har aldrig uttalats av m4.

Från 2004 när m4 tog över verksamheten för täkterna fram till samrådet i februari 2014 har klagomål på den befintliga verksamheten inte framförts till Länsstyrelsen i Södermanlands län eller m4.

Bolaget anser med gjorda justeringar av föreslagna villkor och de åtagande som gjorts därutöver att det inte föreligger några hinder att meddela tillstånd i enlighet med ansökan.

Bolaget har vid den förnyade handläggningen av det återförvisade ärendet bemött inkomna yttranden och anfört i huvudsak följande.

Yttranden från närboende

Bolaget väljer att bemöta samtliga dessa yttranden och film i ett sammanhang. Sammantaget kan sägas att man upplever störningar genom buller, damning och vibrationer. Man har också påpekat att det finns risker rörande skador på fastigheter i samband med sprängningar, risker för grundvattenpåverkan, mentala påfrestningar och värdeminskningar på fastigheter.

På bifogade kartor redovisas de bullerberäkningar som gjorts, vilka närboende som framfört synpunkter 2015 respektive 2019, var byggnader på dessa fastigheter är belägna samt gränserna för de två ansökta täkterna. Bullerkartorna är desamma som redovisats till den ursprungliga ansökan. Av de beräkningar som utförts framgår att de begränsningar av ljudnivåer som föreskrivs vid den aktuella typen av verksamheter innehålls vid samtliga bostäder i omgivningen.

Boende menar att täktverksamheten ger upphov till sådan störning att det finns risk att hästarna inom fastighet Hildersberg 1:1 kommer att skada sig själva eller de i dess närhet samt att övrig hästhållning som ridning inte är möjlig under täktens drift. Den lagstiftning som omfattar hästhållning, Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hästhållning, SJVFS 2018:49, säger att buller i stall inte får ha sådan nivå och frekvens att det påverkar hästarnas hälsa negativt. I stall får hästar endast tillfälligtvis utsättas för mekaniskt buller överskridande 65 dBA. Inga övriga nivågränser för exempelvis hagvistelse finns att tillgå. De framräknade bullernivåerna för ekvivalent buller vid fastigheterna inom Hildersberg 1:1 uppgår som högst till 48 dBA dagtid och ligger under Naturvårdsverkets vägledning för externa industribuller, 50 dBA. I tidigare domar har konstaterats att det saknas författningsstöd för att ställa högre krav på att begränsa störningarna för hästar än för människor.

2019-08-29

551-2678-18

Sprängning sker totalt 1-4 gånger per år i bergtåkten. Arbetet sker kampanjvis och omfattar 1-2 kampanjer per år. En kampanj motsvarar ca fem veckors produktion. Under denna period pågår de mest störande momenten, dvs. borrning och skutknackning, under en mycket begränsad tid. Under övrig tid under året pågår ingen verksamhet förutom eventuell sortering och utlastning (från gruståkten). Ingen verksamhet sker 15/6 – 15/8.

Närboende har uttryckt farhågor för att brunnar ska påverkas. I den ursprungliga ansökan finns en hydrogeologisk utredning som rör bergtåkten. Ansökan innebär att grundvattennivån behöver sänkas. I rapporten sägs ”Närmsta brunn, Hildersberg 1:1, ligger 250 m norr om områdesgränsen för bergtåkten. Den ligger alltså utanför det bedömda påverkansområdet. Inga skyddsobjekt finns inom det område som påverkas av grundvattensänkningen”. Påverkansområdet redovisas även i karta.

Yttrande från Länsstyrelsen i Södermanlands län

Bullerutredningen som reviderades 2015 omfattar verksamheten både i gruståkten och bergtåkten samt de interna transporterna mellan tåktarna. Bullerutredningen visar att buller från den planerade tåktverksamheten, i samtliga beräkningsfall, understiger 50 dBA i ekvivalent ljudnivå vid kringliggande bostadsfastigheter dagtid. Detta innebär att Naturvårdsverkets vägledning för externt industribuller dagtid kl 6-18 kan innehållas. Resultatet förutsätter att ljuddämpad borrhög används samt att en ljuddämpande bullervall vid källjudet anläggs i startskedet då beräkningssituationen utgått från samtidig verksamhet av skutknackning, förkross och hjullastare i bergtåkt samt full aktivitet i gruståkt.

Beräkningarna har utförts i enlighet med den Nordiska beräkningsmodellen för beräkning av externt industribuller, Dal 32. Detta är ett ”värsta fall-scenario” och bullernivåerna är i verkligheten lägre. De åtgärder som behöver vidtas för att Naturvårdsverkets riktlinjer ska kunna innehållas innebär att ljuddämpad borrhög används samt att en bullervall anläggs vid startskedet.

Att använda ljuddämpad borrhög är idag realistiskt och sker där så är nödvändigt, exempelvis när borrning sker på marknivå och inte nere i tåkten där skyddande tåktväggar finns som ljudisolering. Anläggningen av bullervall sker med hjälp av transportfordon och grävmaskin som har en mycket lägre ljudnivå än exempelvis borrning och skutknackning. Den kommer att anläggas innan startscenariot påbörjas för att förutsättningarna i bullerutredningen ska uppfyllas.

I tidigare komplettering 2018 har bolaget visat att störning p.g.a. momentana ljud inte är aktuellt för den sökta verksamheten. Med de planerade skyddsåtgärderna och planerad verksamhet kommer de villkor som föreslagits kunna innehållas, vilket styrks av de bullerutredningar som genomförts.

Många av de ersättningsmaterial som hänvisas till i SGUs rapport ”Ersättningsmaterial för naturgrus” befinner sig fortfarande på teoretiska nivåer och det kommer att krävas forskning och implementerade anpassningar innan sådant ersättningsmaterial praktiskt kan användas inom industri, anläggning och privat konsumtion.

2019-08-29

551-2678-18

Bolaget har redovisat användningsområden för uttaget naturgrus. Man visar också varför materialet inte kan ersättas framförallt till specialbetong till gjutning av väggelement, vilket intygas av Finja Prefab AB samt inom anläggningsjord vilket intygas av Econova. Gällande AMA och möjliga ersättningsmaterial får enligt bestämmelserna i AMA Anläggning inte krossprodukter (stenmjöl) användas vid tillverkning av anläggningsjord. Någon ersättning av naturgrus vid tillverkning av anläggningsjord är därmed inte möjlig om produkterna ska klara gällande byggnormer. Man kan inte kräva att tillverkare av anläggningsjord ställer sig utanför branschens krav och praxis då detta i praktiken innebär att de producerar osäljbara produkter. Krav på förändringar inom AMA borde istället ställas på branschorganisationer och beställarsidan.

Länsstyrelsen framför att det inte är lämpligt att ge tillstånd till verksamhet som för att klara villkor för luftstötvtåg behöver höja begränsningsvärdet ytterligare utöver den höjning som gjordes vid införandet av begränsningsvärden (120 Pa). Bolagets svar är samma som vid tidigare bemötande och innebär ändring av förslag gällande villkor 8 för luftstötvtåg till:

Luftstötvtågor till följd av sprängning får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa mätt som frifältsvärde. Kontroll av luftstötvtåg ska ske en gång per år de första tre åren och därefter om verksamheten väsentligt ändras som kan medföra ändrade luftstötvtågor, vid klagomål eller påtalan från tillsynsmyndigheten om matt mätning ska ske. Mätning ska ske i minst en mätpunkt som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

Bolaget anser alltså inte att det i villkor ska gälla högre begränsningsvärden för luftstötvtåg än 120 Pa och har visat att man vid sprängning kan klara 120 Pa vid samtliga mätpunkter vid sökt verksamhetsomfattning.

Länsstyrelsen anser att en utredning om avsänkningen av vatten runt bergtäkten borde ha gjorts och att man i utredningen också skulle ha redovisat hur vatten ska avledas för att se konsekvenserna av detta och om det påverkar allmänna och enskilda intressen. Bolaget hänvisar till vad som angetts ovan i bemötandet av yttranden från närboende samt att den utredning som gjorts, bilaga 6 B till den ursprungliga ansökan, vilken visar att utpumpning och bortledning av vatten från bergtäkten inte påverkar vare sig allmänna eller enskilda intressen.

Yttrande från SGU

SGU menar i sitt yttrande att det bör göras en lokaliseringsprövning och även genomlysning av möjligheterna till att växla över till bergtäkt.

I utvecklandet av grunderna för överklagandet 551-5856-14 (2018-01-30) anfördes följande.

Den planerade grustäkten har en materialsammansättning som stämmer väl överens med de behov och den efterfrågan som finns inom regionen. Utbudet på naturgrusprodukter av rätt fraktioner inom regionen är begränsad och det är därför av värde att man säkrar tillgången på dessa produkter inom ett rimligt leveransavstånd. Syftet med den sökta grustäkten är därför att verksamheten ska fortgå under tiden ersättningsmaterial för

2019-08-29

551-2678-18

naturgruset arbetas fram för de produkter där det är möjligt att ersätta ballastmaterialet med krossat berg samt framställa lämpliga naturgrusprodukter för de ändamål där ersättning med bergkross idag inte är tekniskt möjligt.

Finja Prefab AB har uttryckt en vilja att fortsätta utveckla övergången till bergmaterial (bland annat genom kubisering). Bolaget ser mycket positivt på övergång, men har inte hittills kunnat utveckla och investera i denna teknik fullt ut p.g.a. osäkerheten runt tillståndsfrågan. I dagsläget anser Finja Prefab AB att närmaste ersättningsmaterial för Fagermon finns söder om Norrköping 6-7 mil från fabriken vilket ska jämföras med den sökta täktens avstånd på ca 15 km. En fortsatt drift av grustakten under 10 år är en förutsättning för att omställning och teknikutveckling mot krossat berg som ersättningsmaterial ska kunna klaras för det specifika användningsområdet, tillverkning av betongelement.

Genom att tillämpa försiktighetsåtgärder beskrivna i framtagna hydrogeologisk utredning för grustakten förväntas inte grundvattenförekomsten riskera att skadas. Omättad zon ovan grundvattenytan kvarstår och täktverksamheten i sig har inga utsläpp. Således bevaras grundvattenförekomstens kvalitet och kvantitet, eftersom materialtäktverksamheten inte förändrar förutsättningarna för grundvattenförekomsten och förändrar inte möjligheten att nyttja den i framtiden. Mot bakgrund av hur materialtäktverksamheten bedrivits och kommer att bedrivas om tillstånd ges, så bör risken för att grundvattenförekomsten ska påverkas negativt ses som mycket lite och fullt hanterbar. Ingen påverkan på grundvattenförekomsten avseende på grundvattenkvalitet och dels med avseende på vattentillgång är således att förvänta.

Yttrande från Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun

Bolaget instämmer i det nämnden anfört och medger det föreslagna villkoret gällande att vatten som avleds från verksamheten området ska passera en sedimentationsdamm med oljeavskiljare samt krav på kvalitetskontroll.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Med hänsyn till utgången i sakfrågan saknas anledning att pröva miljökonsekvensbeskrivningen.

Tillåtlighet

Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö.

2019-08-29

551-2678-18

Ansökan gäller en samordnad prövning av de båda täkterna, en grustäkt och en bergtäkt, även om de bedöms var och en för sig. Det har under flera års tid framkommit ett flertal klagomål på bergtäkten samt transporterna av material från bergtäkten till grustäkten. I samband med prövningen har närboende uttryckt ett starkt motstånd mot bergtäkten och transporterna samt även framfört sin oro för bl.a. bäcken/diket, dricksvattnet och säkerheten i samband med sprängning.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bergtäkten inte är lämpligt lokaliserad med avseende på främst buller från brytningen samt damning från transporterna på, den för täkterna speciellt iordningställda, transportvägen. En film som sänts in till Miljöprövningsdelegationen visar också på omfattande damning från transportvägen då dumpers körs på densamma. Det finns mycket sparsam vegetation längs transportvägen mot bostadshuset söder om bergtäkten. Transportvägen för övriga fordon går också mycket nära, rundar i princip, befintligt bostadshus. Det är mycket tveksamt om diket, som tidigare svämmat över vid utpumpning från täkten, skulle klara den belastning det skulle innebära med utpumpning av vatten från en utvidgad täkt. I den öppna terräng, med endast en mindre trädrida, som omgärdar täkten finns risk för stenkast vid produktionssprängning. Det närmaste bostadshuset ligger, enligt sökandens "Fastighetsinventering - Riktvärden för gällande vibrationer", endast 250 meter från närmaste sprängning. Omgivningarna mellan täkten och den närmaste fastigheten är flacka. Enligt uppgifter inkomna i den förnyade handläggningen har ytterligare avverkning av trädrida genomförts. Flera klagomål om störning från kringboende grannar har lämnats till tillsynsmyndigheten.

Det finns i ansökan inte någon uppgift som tyder på att materialet i bergtäkten skulle vara unikt och därmed svårt att ersätta med material från någon annan lokalisering.

När det gäller grustäkten konstaterar Miljöprövningsdelegationen att det av 3 kap. 1 § miljöbalken följer att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företrädesvis ges en sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Enligt 1 kap. 1 § första stycket miljöbalken syftar balkens bestämmelser till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I förarbetena understryks att en av grundtankarna med miljöbalken är att den nuvarande generationen inte får ägna sig åt en livsföring som skadar miljön och utarmar resurserna.

Av 9 kap. 6 f § miljöbalken följer att en täkt av naturgrus inte får komma till stånd om

- Det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda annat material,
- Naturgrusförekomsten är av betydelse för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning eller
- Naturgrusförekomsten utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

2019-08-29

551-2678-18

Grustäkten ligger på en grundvattenförekomst avgränsad av vattenförvaltningen, med goda uttagsmöjligheter. Åsen är också relativt opåverkad av exploatering, bortsett från den äldre täktverksamheten. Grundvattenförekomsten där täkten är lokaliserad utgör en sådan tillgång att den skulle kunna vara intressant som en möjlig framtida dricksvattenresurs i området (Vingåker/Katrineholm) och den bör såsom dricksvattenresurs så långt som möjligt skyddas.

Sammantaget bedömer Miljöprövningsdelegationen att platsen för bergtäkten, inklusive tillfartsvägar, är illa vald och inte kan anses uppfylla de krav på val av plats som följer av 2 kap. 6 § miljöbalken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den av bolaget valda platsen är olämplig oavsett skyddsåtgärder. Även platsen för grustäkten är illa vald och kan inte heller anses uppfylla kraven i 2 kap. 6 § jmf 9 kap. 6 f § miljöbalken. Miljöprövningsdelegationen gör bedömningen att de anförda bristerna inte kan åtgärdas med villkor inom rimliga ekonomiska ramar.

Kulturmiljö

En stenåldersboplats är belägen nordost om bergtäkten. Ytterligare tre kulturhistoriska lämningar har påträffats. För att täktverksamheten ska kunna bedrivas enligt planerna måste boplatsen tas bort. Miljöprövningsdelegationen anser inte att bergtäkten är av sådant allmänt intresse att det motiverar ett borttagande av boplatsen.

Hushållningsbestämmelser

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att SGU ser positivt till att grustäkten ska avvecklas. Bolaget har angivit att det saknas ersättningsmaterial för ca 75 % av naturgruset som bryts i täkten. Miljöprövningsdelegationen delar inte bolagets syn på detta, då det går att framställa ersättningsmaterial för naturgrus inom de flesta, av bolaget angivna, användningsområden. Detta framgår också av SGUs rapport "Ersättningsmaterial för naturgrus" där inget av användningsområdena som sökanden angett ingår i gruppen för vilka SGU anser att det inte är tekniskt möjligt att producera lämpliga produkter som ersättningsmaterial. När det gäller anläggningsjord anser Miljöprövningsdelegationen, liksom Länsstyrelsen i Södermanlands län, att det inte genom att hänvisa till AMA anläggningsjord 13 går att säga att ersättningsmaterial inte finns för tillverkning av anläggningsjord. AMA är en byggnorm och inte en lagstadgad bestämmelse som exploitörer måste följa. Det går att få likartade egenskaper på jorden utan att tillföra naturgrus.

Ovanstående ska ställas i relation till grusåsens värde som framtida dricksvattentäkt, då den utgör grundvattenförekomst enligt Vattenförvaltningen, samt som biotop för de arter som påträffats i täkten. Visserligen gynnas många arter av att det finns blottad sand, men detta går att åstadkomma utan att bryta ut stora mängder material ur åsen.

Sammantaget anser Miljöprövningsdelegationen att grundvattenförekomsten som dricksvattenresurs bör skyddas så långt som möjligt från eventuell påverkan och delegationen anser således inte att det är god hushållning av naturresursen att genom en irreversibel process bryta ut materialet ur åsen.

2019-08-29

551-2678-18

Planförhållanden

Täkterna strider inte mot någon detaljplan.

Strandskydd

Ingen av täkterna omfattas av strandskyddsbestämmelser.

Miljö kvalitetsnormer

Som Miljöprövningsdelegationen förstår det skulle en utvidgad täkt inte förhindra uppnåendet av några miljö kvalitetsnormer.

Miljömål

Flera miljömål kan komma att påverkas av ansökan. Miljöprövningsdelegationen väljer dock att endast nämna ”God bebyggd miljö”.

Naturvårdsverkets rekommendationer för buller bör innehållas för att en god bebyggd miljö ska kunna uppnås. Bostäder behöver ligga på ett säkert avstånd vid sprängning i närliggande bergtäkt och det får inte förekomma stora mängder stendamm i luften vid uteplatser och inom gårdsplaner om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås. Bland annat topografin runt en täkt påverkar vad som kan anses vara ett säkert avstånd vid sprängning. I detta fall är marken mellan bergtäkt och närliggande bostadshus mycket flack. Någon skyddande träridå av vikt finns inte heller. Transportvägen för dumpers består av en mycket ojämn yta av grovt grus och stenmjöl. Film tagen på dumpers utmed transportvägen visar på kraftig damning från densamma. Miljöprövningsdelegationen anser att det krävs mycket stora och kostsamma åtgärder för att minimera buller och damning från vägen.

I nära anslutning till bergtäkten finns sedan lång tid tillbaka en hästgård och idag även ett jourhem för barn som farit illa. Miljöprövningsdelegationen anser också att denna verksamhet kan vara särskilt känslig för den påverkan som en bergtäkt kan medföra. Lokaliseringen för bergtäkten samt störningar från transportvägen för dumpers gör sammantaget att Miljöprövningsdelegationen anser att ett tillstånd till bergtäkt avsevärt skulle försvåra möjligheterna att uppnå miljömålet ”God bebyggd miljö”.

Övriga överväganden

SJVFS 2018:49 stadgar att buller i stall inte får ha en sådan nivå och frekvens att det påverkar hästarnas hälsa negativt. I stall får hästar endast tillfälligtvis utsättas för mekaniskt buller överstigande 65 dBA. Bolaget har bemött inkomna yttranden. Bl.a. nämner de, som svar på att hästar blir rädda och riskerar att skada sig själva och andra, att de framräknade bullernivåerna för ekvivalent buller vid fastigheten inom Hildersberg 1:1 uppgår som högst till 48 dBA dagtid och ligger under Naturvårdsverkets vägledning för externt industribuller. Miljöprövningsdelegationen vill göra sökanden uppmärksam på att det inte går att jämföra bullernivåerna angivna i SJVFS med de ekvivalentvärden som bolaget räknat ut, där nivåerna är en viktning under många timmars tid. De ekvivalenta bullervärdena visar inte hur maxnivåerna ser ut eller hur ofta de förekommer.

2019-08-29

551-2678-18

Bolaget nämner att de kan begränsa damning från transporterarna bl.a. genom att vidta åtgärder med fordonen. Miljöprövningsdelegationen konstaterar dock att övervägande delen av damningen rörs upp av hjulens slitage på transportvägen. Det kan vara svårt att dammbekämpa transportvägen på grund av dess konstruktion och områdets flacka struktur och brist på sammanhängande vegetation.

Sammanfattande bedömning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att Länsstyrelsen i Södermanlands län, som är tillsynsmyndighet för verksamheten, ställer sig tveksam till att tillstånd till brytning av naturgrus ges. Länsstyrelsen anser att sökanden inte har visat att det för de avsedda användningsområdena inte är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda annat material. Denna syn delas också av SGU, som även anser att grundvattenförekomsten bör skyddas mot eventuell påverkan för att inte äventyra användningen av grundvattenförekomsten som dricksvattenresurs i framtiden. SGU förordar att tillstånd inte ges för brytning av naturgrus.

Vidare konstateras att Länsstyrelsen avstyrker att tillstånd till brytning av berg lämnas.

Länsstyrelsen anser att det skulle krävas mycket omfattande åtgärder för att klara bullernivåerna vid närliggande bostäder från tåkten och att de åtgärder som skulle behöva vidtas i sig alstrar buller vid anläggning samt måste finnas på plats innan brytningen och förkrossningen sker i bergtäktsdelen. Sökanden skulle även behöva vara väldigt noggrann med vilka maskiner som används och hur verksamheten bedrivs för att klara bullernivåerna vid närliggande bostäder. Länsstyrelsen anser därför att det finns för många osäkerhetsfaktorer för att det ska vara bevisat att verksamheten kan bedrivas utan påtagliga störningar för närboende, särskilt rörande momentana ljud från verksamheten. Miljöprövningsdelegationen delar Länsstyrelsens uppfattning i denna del. Då impulsjud kan förekomma (bostad närmre än 300 m från verksamhetsområdet) bör också bullergränsvärdena sänkas med 5 dBA. Det skulle innebära att föreslagna försiktighetsmått och bullerdämpande åtgärder sannolikt inte skulle räcka för att uppnå begränsningsvärdena.

Enligt Länsstyrelsen har det också kommit in klagomål på hur avledningen av det vatten som pumpats från tåkten har hanterats. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att hanteringen av vatten har lett till klagomål från närboende.

Miljöprövningsdelegationen kommer därför fram till att vare sig bergtåkten eller gruståkten, sammantaget eller var och en för sig, kan anses uppfylla miljöbalkens krav och att ansökan därmed ska avslås.

Information

Beslutet om avslag innebär att tåktverksamheten kommer att upphöra i de aktuella områdena. Efterbehandling av täkterna ska ske i enlighet med vad som tidigare beslutats.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, *se bilaga 1*.
Skrivelsen ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 3 oktober 2019.

Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län. I beslutet har länsassessor Gunnar Ljungqvist, ordförande, och miljöskyddshandläggare Lars Andersson, miljöskakkunnig, deltagit. Ärendet har beretts av miljöskyddshandläggare Pia Persson Holmberg.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor:

1. Hur man överklagar till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen.
2. Kungörelsedelgivning

Kopia till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, 611 86 Nyköping
Vingåkers kommun, Samhällsbyggnadsnämnden, 643 80 Vingåker
Skatteverket, Box 507, 826 27 Söderhamn

Akten

Miljöskyddsenheten (PPH, LA och GD)

Rättsenheten (GL och GS)

Bilaga 1

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Om Ni är missnöjd med Miljöprövningsdelegationens beslut kan ni överklaga detta hos mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt.

Det gör Ni genom att i ett brev till mark- och miljödomstolen

- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienummer) och
- redogör för dels varför Ni menar att Miljöprövningsdelegationens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet ska ändras.

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger Ert personnummer eller organisationsnummer, samt postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Brevet ska lämnas/skickas till Länsstyrelsen i Uppsala län och inte till mark- och miljödomstolen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer framgår av sidfoten på första sidan av beslutet.

Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev **inom tre veckor** från dagen för delgivningen av beslutet, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Har Ni ytterligare frågor kan Ni kontakta Länsstyrelsen på e-post [uppsala@lansstyrelsen.se](mailto: uppsala@lansstyrelsen.se) eller telefonnummer 010-223 30 00. Ange beslutets diarienummer.

Ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län, har den 29 augusti 2019 beslutat att meddela M4 Gruppen AB avslag på ansökan om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att bedriva täkt av berg och grus på fastigheten Låtra 3:3 i Vingåkers kommun.

Beslutet finns tillgängligt på Länsstyrelsen, Bäverns gränd 17 i Uppsala och vid Nämndservice i Vingåkers kommun, Kommunhuset, Parkvägen 8 i Vingåker. Aktförvarare är Åsa Westerlund.

Beslutet får överklagas inom tre veckor räknat från den 12 september 2019, då delgivning anses ha skett. Ange diarienummer 551-2678-2018.